

Stenografični zapisnik

trinajste seje

deželnega zbora kranjskega

v Ljubljani

dné 17. oktobra l. 1884.

Stenographischer Bericht

der dreizehnten Sitzung

des krainischen Landtages

zu Laibach

am 17. Oktober 1884.

Nazoči: Prvosednik: Deželni glavar grof Gustav Thurn-Valsassina in deželnega glavarja namestnik Peter Grasselli. — Vladini zastopnik: Deželni predsednik baron Andrej Winkler. — Vsi članovi razun: Dr. Hinko Dolenc, dr. Gustav Mauer, Viljem Pfeifer, dr. Josip Vošnjak in baron Alfons Zois-Edelstein.

Dnevni red:

1. Branje zapisnika o XII. deželno-zborni seji dné 16. okt. l. 1884.
2. Naznanila zborničnega predsedstva.
3. Priloga 54. — Poročilo upravnega odseka z načrtom zakona zastran sodelovanja deželnega zastopa pri porabljevanji rezervnega zaklada Kranjske hranilnice v Ljubljani. — Specialna debata.
4. Ustno poročilo gospodarskega odseka o predlogu g. viteza Schneida gledé tarifov na južni železnici (k prilogi 27.).
5. Ustno poročilo upravnega odseka o samostalnem predlogu gosp. poslanca dr. viteza Bleiweisa gledé vpeljave slovenskega uradnega jezika pri deželnih uradih (k prilogi 26.).
6. Ustna poročila finančnega odseka o prošnji:
 - a) občin Bled in Gorje gledé podpore za nastavljenje zdravnika v Bledu;
 - b) podpornega društva filozofov na Dunajskem vseučilišči za podporo;
 - c) Franjo Vilharja gledé podpore za izdavanje svojih glasbotvorov;
 - d) ribiškega društva v Ljubljani gledé podpore;
 - e) Marije Lušin, vdove deželnega ingrosista, gledé odpravnih miloščin ali odgojnin njenima otrokoma;

Anwesende: Vorsitzender: Landeshauptmann Gustav Graf Thurn-Valsassina und Landeshauptmann-Stellvertreter Peter Grasselli. — Vertreter der k. k. Regierung: Landespräsident Andreas Freiherr von Winkler. — Sämmtliche Mitglieder mit Ausnahme von: Dr. Heinrich Dolenc, Dr. Gustav Mauer, Wilhelm Pfeifer, Dr. Josef Vošnjak und Alfons Freiherr von Zois-Edelstein.

Tagesordnung:

1. Lesung des Protokolls der XII. Landtagsitzung vom 16. Oktober 1884.
2. Mittheilungen des Landtagspräsidenten.
3. Beilage 54. — Bericht des Verwaltungsausschusses mit dem Gesekentwurf in Betreff der Mitwirkung der Landesvertretung bei Verwendung des Reservefonds der krainischen Sparkasse in Laibach. — Specialdebatte.
4. Mündlicher Bericht des volkswirtschaftlichen Ausschusses über den Antrag des Herrn Ritter von Schneid betreffend die Tarife der Südbahn (zur Beilage 27.).
5. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über den selbstständigen Antrag des Herrn Abgeordneten Dr. Ritter von Bleiweis wegen Einführung der slovenischen Amtssprache bei den Landesämtern (zur Beilage 26.).
6. Mündliche Berichte des Finanzausschusses über die Petitionen:
 - a) der Gemeinden Velde und Obergörjach um Subvention zur Bestallung eines diplomirten Arztes in Velde;
 - b) des Philosophen-Unterstützungsvereines an der Wiener Universität um Subvention;
 - c) des Franz Vilhar um Subvention behufs Herausgabe seiner Compositionen;
 - d) des Fischereivereines in Laibach um Unterstützung;
 - e) der Maria Lušin, landschaftliche Ingrossistenswitwe, um Abfertigung respective um Erziehungsbeiträge für ihre beiden Kinder;

- f) šolskega odbora obrtne nadaljevalne šoli v Ljubljani gledé podpore;
 - g) Karoline Selak v Žireh gledé osnovanja ščipkarske šole;
 - h) Gregorja Vizjaka v Ljubljani gledé miloščine;
 - i) občine Britof, da bi se hiralniški stroški v znesku 130 gld. 50 kr. za Uršo Šober prevzeli na deželni zaklad;
 - k) občine Dol, da bi se hiralniški stroški v znesku 128 gld. 10 kr. za Marijo Pezdir prevzeli na deželni zaklad.
7. Ustno poročilo upravnega odseka o §. 3., marg. št. 10., 11., 12., 15., 16., 17. letnega poročila.
 8. Ustno poročilo upravnega odseka o cestni stavbi Žir-Spodnji-Logatec in o treh dotičnih prošnjah (k prilogi 46.).
 9. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnjah v cestnih zadevah:
 - a) občine Motnik;
 - b) „ Podkraj;
 - c) „ Radence in Stari trg;
 - d) „ Novomesto.
 10. Ustno poročilo posebnega odseka za mestni statut o občinskem statutu mesta Ljubljane.
 11. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji občine Št. Ožbald za razdelitev v dve samostojni občini.
 12. Ustno poročilo finančnega odseka o §. 8., marg. št. 27., 28., 29. letnega poročila.
 13. Volitev jednega namestnika v deželni odbor iz vrste velikih posestnikov.
 14. Priloga 59. — Poročilo finančnega odseka o proračunu deželnega zaklada za l. 1885. (k prilogi 16.).
 15. Ustno poročilo finančnega odseka o tem, da se pripravi potrební kapital v pokritje blagajničnih primanjkljjev deželnega zaklada (k prilogi 51.).
 16. Priloga 58. — Poročilo odseka zaradi režije v blaznici na Studencu (k prilogi 15.).

Obseg: Glej dnevni red in odgovor na interpelacijo poslanca Obreze in tovarišev zaradi vpeljave nemškega učnega poduka na mestnih ljudskih šolah v Ljubljani.

Seja se začne ob 35. minuti čez 9. uro dopoldne.

- f) des Schulausschusses der gewerblichen Fortbildungsschule in Laibach um Subvention;
 - g) der Karoline Selak in Sairach um Errichtung eines Spigenklöppelfurjes;
 - h) des Gregor Wiffiak in Laibach um Gnadengabe;
 - i) der Gemeinde Britof um Übernahme der Siechenhäuserpflegskosten per 130 fl. 50 kr. für Ursula Šober auf den Landesfond;
 - k) der Gemeinde Lustthal um Übernahme der Siechenhäuserpflegskosten per 128 fl. 10 kr. für Maria Pezdir auf den Landesfond.
7. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über §. 3, Marg. Nr. 10, 11, 12, 15, 16, 17 des Rechenschaftsberichtes.
 8. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses betreffend den Straßenbau Sairach-Unterloitsch und über die drei bezüglich Petitionen (zur Beilage 46).
 9. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über Petitionen in Straßenangelegenheiten:
 - a) der Gemeinde Möttnif;
 - b) „ „ Podkraj;
 - c) „ „ Radence und Stari trg;
 - d) „ „ Rudolfswerth.
 10. Mündlicher Bericht des Specialausschusses für das Statut der Stadt Laibach über das Gemeindestatut für Laibach.
 11. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über die Petition der Gemeinde St. Oswald um Theilung in zwei selbstständige Gemeinden.
 12. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über den §. 8, Marg. Nr. 27, 28, 29 des Rechenschaftsberichtes.
 13. Wahl eines Ersatzmannes in den Landesauschuss aus der Curie des großen Grundbesitzes.
 14. Beilage 59. — Bericht des Finanzausschusses über den Voranschlag des Landesfondes pro 1885 (zur Beilage 16).
 15. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses betreffend die Anschaffung des zur Deckung der Kassaabgänge beim Landesfonde erforderlichen Bedeckungskapitales (zur Beilage 51).
 16. Beilage 58. — Bericht des Specialausschusses betreffend die Irrenhaus-Regie in Studenc (zur Beilage 15).

Inhalt: Siehe Tagesordnung und Beantwortung der Interpellation des Abgeordneten Obreza und Genossen betreffend die Einführung des deutschen Sprachunterrichtes in den städtischen Volksschulen in Laibach.

Beginn der Sitzung um 9 Uhr 35 Minuten Vormittag.

Landeshauptmann:

Ich constatire die Beschlussfähigkeit des hohen Hauses und eröffne die Sitzung.

Ich bitte den Herrn Schriftführer das Protokoll der letzten Sitzung zu verlesen.

1. Branje zapisnika o XII. deželno-zborni seji dne 16. oktobra l. 1884.

1. Lestung des Protokollses der XII. Landtags-sitzung vom 16. Oktober 1884.

(Zapisnikar bere zapisnik 12. seje v nemškem jeziku — Der Schriftführer verliest das Protokoll der 12. Sitzung in deutscher Sprache.)

Landeshauptmann:

Wird zum vernommenen Protokolle etwas bemerkt? (Nihče se ne oglasi — Niemand meldet sich.)

Nachdem dies nicht der Fall ist, erkläre ich das Protokoll für genehmiget.

2. Naznanila zborničnega predsedstva.

2. Mittheilungen des Landtagspräsidiums.

Landeshauptmann:

Der Herr Landespräsident wünscht zu sprechen.

Deželni predsednik baron Winkler:

Visoki deželni zbor!

V seji visokega deželnega zbornice 1. oktobra so gospodje deželni poslanci Adolf Obreza in tovariši vložili interpelacijo, v kateri so stavili do c. k. vlade sledeča vprašanja:

1. Je li res, da se je sklep mestnega zastopa ljubljanskega, vsled katerega se je slovenščina vpeljala v ljubljanske ljudske šole kot učni jezik, z ukazem c. k. deželnega šolskega sveta ustavil?

2. Ali je res, da se bode slovenščina kot učni jezik iz omenjenih šol izpodrinila in bode na nje mesto stopila nemščina?

3. Kako more slavna c. k. vlada z ozirom na določbe temeljnih državnih zakonov to opravičiti?

Štejem si v čast, da na ta vprašanja odgovorim tako:

Najprvo moram omeniti, da sklepa mestnega zastopa ljubljanskega, vsled katerega bi se bila vpeljala v mestne ljudske šole slovenščina kot učni jezik, deželni šolski svet ni ustavil, in tudi ga ustaviti ni mogel, kajti po §. 6. državnega zakona z dne 14. maja 1869, št. 62., o učnem jeziku in o poučevanju v drugem deželnem jeziku ne določuje mestni zastop, ampak —

držeč se pri tem mej, ustanovljenih v zakonih — deželno šolsko oblastvo samo, katerega sklepi in ukazi so tedaj v tej zadevi merodajni.

Naj to stvar nekoliko bolje pojasnim.

Gledé poučevanja v jezikih na javnih ljudskih šolah je c. k. deželni šolski svet Kranjski z razpisom z dne 8. oktobra 1870, št. 316., z ozirom na zadnji stavek §. 51. državnega zakona o ljudskih šolah, v zvršitev učnega reda z dne 20. avgusta 1870, št. 7648., naznanil vsem c. k. okrajnim glavarjem in županu mesta ljubljanskega, da je v ljudski šoli na Kranjskem, razven v šolah na Kočevskem in na Fužinah na Gorenjskem, jezik slovenski učni jezik. Ako bi se v kaki šoli zraven tega jezika učil tudi nemški jezik kot drugi deželni jezik, ravnati se je po pravilu, da se s poukom v nemščini začne še le po tem, kedar znajo učenci že dobro brati in pisati v materinem jeziku. Namera poučevanja v nemškem jeziku je razna, po tem kakor je ali pripravljati mladino za srednje šole, ali pa učiti se tega jezika za djansko potrebo. Prvo se doseže s tem, da se nemščina uči v čvetero-razrednih šolah kot zapovedan ali obligaten predmet, drugo pa s tem, da se uči, v kolikor nanese potreba, ali to želé šolske občine, kot nezapovedan predmet (člen 7. tega razpisa).

Ta naredba, po kateri se je tudi nemškemu jeziku po potrebi odkazalo mesto v slovenskih ljudskih šolah, opira se na sklep deželnega šolskega sveta z dne 8. oktobra 1870, pri katerem so sodelovali tudi gospodje dr. Bleiweis kot ud deželnega odbora, deželni šolski nadzornik dr. Jarc in stolni prošt dr. Pogacar. To so možaki, katere po pravici spoštuje vsak Slovenec.

Omenjeno naredbo je c. k. deželni šolski svet pozneje na podlagi nasveta občinskega zastopa ljubljanskega gledé ljudskih šol v Ljubljani deloma izpremenil, namreč s tem, da je dne 29. oktobra 1878, pod št. 2067. ukazal, da mora biti na teh šolah nemški jezik zraven slovenskega učni jezik, in sicer tako, da se vpelje kot tak uže v drugem razredu teh šol pri pouku v računstvu, v tretjem razredu pretežno pri pouku ne samo v računstvu, ampak tudi v nemščini kot učenem predmetu, in v gornjih razredih, namreč v četrtem in petem za vse predmete, razven pouka v verstvu in v slovenščini.

Ta naredba ima to nepriliko, da ne dobivajo vsled nje nemški otroci v prvem razredu (razven v drugem poluletti po namenu učnega načrta, prijavljenega z ukazem 19. marnja 1879, št. 119., v nemščini kot učenem predmetu) nikakega pouka, v drugem razredu pa pouk samo v enem predmetu in v tretjem samo v dveh predmetih v svojem materinem jeziku; slovenski otroci pa v četrtem in petem razredu pouk samo v omenjenih dveh predmetih v slovenskem jeziku. Tako urejen utrakvizem prizadeva i nemškim, i slovenskim otrokom, ki ne znajo dovolj drugega deželnega jezika, pri učenju res veliko težavnosti in zaprek. A učitelji na teh šolah, ki imajo v svoji oblasti oba jezika, prizadevali so si, da so premagali, v kolikor je bilo mogoče, te zapreke s tem, da so pri poučevanju občevali z mladino po potrebi zdaj v enem, zdaj v drugem jeziku, tako da njih pouk, kakor sem imel sam priliko se prepričati, ni bil brez uspeha, če ravno se ne more tajiti, da se niso otroci po tem učnem načrtu, ne gledé na druge učne predmete, niti slovenskega, niti nemškega jezika popolnoma naučevali.

Pa naj bo to, kakor hoče, v tej zadevi niso deželnemu šolskemu svetu dohajale nikake pritožbe, dokler ni mestni zastop v svoji seji 31. avgusta 1882 sklenil, naprositi deželni šolski svet, naj blagovoli ukazati:

1. V vseh razredih mestnih šol ljubljanskih za dečke in deklice bodi slovenski jezik učni jezik za vse predmete;

2. nemški jezik naj se na podlagi slovenskega materinega jezika začneja — sè slovenskim učnim jezikom — poučevati v III. razredu.

O tem sklepu, ki je došel deželnemu šolskemu svetu dne 27. januarja 1883, izdalo je deželno šolsko oblastvo, potem ko je o njem še prej zaslišalo c. k. mestni šolski svet, dne 9. junija 1883 na podlagi svojega sklepa z dne 4. istega meseca pod št. 447. razpis, s katerim je dovolilo, da se po nasvetu mestnega zastopa na javnih šolah mesta ljubljanskega, začnši od šolskega leta 1883/4., vpelje slovenski jezik kot učni jezik za vse predmete, a ukazalo zajedno, da je začetkom istega šolskega leta, ako se dovolj otrok nemškega materinega jezika oglasi za sprejem v ljudsko šolo z nemškim učnim jezikom, skrbeti za to, da se koj ali ustanovi posebna taka ljudska šola, ali pa da se ustanovijo paralelni razredi z nemškim učnim jezikom na uže obstoječih javnih ljudskih šolah ljubljanskih.

Besede tega razpisa, ki se je naznanil mestnemu šolskemu svetu in tudi mestnemu magistratu ljubljanskemu, so razločne: ni bilo treba družega, nego izpolniti jih, namreč razglasiti jih po mestu, povabiti stariše, ki želijo pošiljati svoje otroke v nemško šolo, naj se oglasé za časa, in po številu teh otrok osnovati dotično deško in dekliško šolo, in vsega prepira bi bilo konec.

Naj tu še omenim, da je gospod minister za bogočastje in uk z razpisom 4. oktobra 1883, št. 17774., gori omenjeni sklep deželnega šolskega sveta, zadevajoč vpeljavo slovenskega kot učnega jezika v mestne šole s tem pristavkom vzel na znanje, da pričakuje še poročila, je li mesto ljubljansko po izidu vpisovanja šolskih otrok uže ustanovilo za leto 1883/4. šolo z nemškim učnim jezikom.

Toda dne 25. oktobra 1883, torej dolgo po pričetku šolskega leta, došel je deželnemu šolskemu svetu dopis mestnega magistrata ljubljanskega z dne 17. oktobra 1883, št. 13490., s katerim je sicer naznanil, da je mestni zastop v svoji seji 28. avgusta 1883 izrekel c. k. deželnemu šolskemu svetu zahvalo za ugodno rešitev prevažnega vprašanja, zadevajočega vpeljavo slovenskega učnega jezika po vseh mestnih javnih ljudskih šolah, pričnši od začetka šolskega leta 1883/4.; a mestni magistrat še omenil ni, ali se je med tem po besedah dotičnega razpisa deželnega šolskega sveta z dne 9. junija 1883, št. 477., uže kaj storilo za ustanovitev nemških ljudskih šol za mladino nemške narodnosti, ampak je le dalje naznanil, da je mestni zastop v isti seji izrekel, da nikdar ne more pritrditi drugemu delu tega razpisa, vsled katerega bi se moral pričnati pouk v nemščini kot učnem predmetu, kakor dosedaj, tako tudi v prihodnje že v drugem polletju

prvega razreda; kajti po mnenju mestnega zastopa ni mogoče, da znajo učenci uže v prvem šolskem letu dobro brati in pisati v materinem jeziku, pod katerim pogojem samo bi se smel v zmislu cl. 7. razpisa deželnega šolskega sveta z dne 8. oktobra 1870 pričnati pouk tudi v nemškem jeziku kot učnem predmetu, marveč da je to mogoče še-le v III. razredu. Pristavil je mestni magistrat po sklepu mestnega zastopa prošnjo, naj blagovoli c. k. deželni šolski svet vzeti to zadnjo zadevo še enkrat v pretres in jo ugodno rešiti.

Vsled te prošnje je c. k. deželni šolski svet v seji 25. novembra 1883 sklenil, naj se izroči ta stvar v posvetovanje posebnemu odseku, sestavljenemu iz 4 svojih udov in še iz drugih 3 strokovnjakov, kateri odsek naj bi tudi preudarjal, ali bi ne bilo morda umestno, da bi se to, kar bi se sklenilo gledé pouka v nemškem jeziku za Ljubljano, razširilo tudi na vse druge večrazredne šole v deželi s slovenskim učnim jezikom, v katerih se poučuje nemški jezik kot obligaten učen predmet.

Na podlagi nasvetov tega odseka sklenil je potem c. k. deželni šolski svet v seji 10. januarja 1884 gledé ljudskih šol ljubljanskih: 1. da je na teh šolah s poučevanjem v nemškem jeziku kot obligatnem učnem predmetu začnati, kakor želi mestni zastop, še-le v III. šolskem razredu; 2. da zadobi ta naredba za I. razred koj svojo moč, za druge razrede pa zaporedoma, da bi se namreč uže pričeti pouk v nemškem jeziku ne pretrgal; 3. da mora mestni zastop skrbeti za poučevanje v njih materinem jeziku po dokazani potrebi.

Ti sklepi so se vsled povelja naznanili s poročilom 10. februarija 1884 gospodu ministru za uk in bogočastje.

V istem času, namreč dne 12. februarija t. l., je došla c. k. deželnemu šolskemu svetu peticija 114 ljubljanskih meščanov, s katero prosijo, naj se ukaže mestni občini, da ustanovi začetkom prihodnjega šolskega leta v Ljubljani ljudsko šolo z nemškim učnim jezikom.

Gospod učni minister pa je gledé na gori navedena sklepa deželnega šolskega sveta z dne 4. junija 1883 in 10. januarja 1884 z razpisom 2. marca 1884, št. 238., sledeče izrekel: S tem, da se namerava uvesti slovenski jezik v vse mestnih ljudskih šolah za vse učne predmete kot učni jezik, ne da bi se h krati skrbelo na natančno določeni način tudi za ustanovitev nemških mestnih šol (kajti za to se zahteva še dokaz in priznatev potrebe takih šol), ne bi bila stanovnikom nemške narodnosti dežele kranjske in njenega glavnega mesta zavarovana sredstva, po katerih bi dobivali na javnih ljudskih šolah v Ljubljani pouk v nemškem jeziku. Vrhu tega bi se s tem, da bi se skrb za pouk v nemškem jeziku omejila na otroke nemškega materinega jezika, starišem in njih namestnikom kratila oblast, določevati, v katerem deželnem jeziku naj se njih otroci poučujejo v ljudski šoli, in bi se po tem takem djanski potrebnosti, da se ljubljanskim meščanom daje pouk v ljudski šoli tudi v nemščini, ne ustrezalo. Na zadnje je gospod minister naročil, naj se ta stvar vnovič vzame v preudarek, in naj se gleda na to, da se ob istem času, ko se otvorijo mestne ljudske šole s slovenskim učnim jezikom — gospod minister je

tedaj pravico do takih šol priznal — otvori vsaj po ena mestna ljudska šola z nemškim učnim jezikom za dečke in za deklice, in da bode posameznim starišem in njih namestnikom dano na voljo, pošiljati otroke v eno mestno ljudsko šolo s slovenskim ali pa z nemškim učnim jezikom.

Zadržaj tega razpisa gospoda učnega ministra je c. k. deželni šolski svet naznanil s svojim razpisom z dne 16. junija 1884, št. 1106., c. k. mestnemu šolskemu svetu ljubljanskemu, katerega prvosednik je župan ljubljanski in ob enem prvosednik mestnega zastopa, ter je od njega, med tem ko mu je h krati poslal prej omenjeno peticijo 114 meščanov, zajedno pa tudi sklep kranjske hranilnice v Ljubljani z dne 29. maja 1884, po katerem hoče to društvo na svoje stroške ustanoviti v Ljubljani čveterorazredno šolo za dečke z nemškim učnim jezikom, zahteval potrebnih podatkov v številu in narodnosti otrok, obiskujočih ljubljanske ljudske šole, kar je visokemu zboru že znano po mojem odgovoru, danim na interpelacijo gosp. poslanca Luckmanna in tovarišev v zadevi istega sklepa ljubljanske hranilnice. Vrh tega je deželni šolski svet naročil mestnemu šolskemu svetu, naj izroči ta sklep z ravno navedeno peticijo vred v prepisu mestnemu zastopu ljubljanskemu, in naj si izprosi od njega izjavo, hoče li in na kateri način po besedah gospoda učnega ministra z dne 2. marcija 1884 — ne gledé na sklep ljubljanske hranilnice — ustanoviti potrebne ljudske šole z nemškim učnim jezikom in otvoriti jih začetkom prihodnjega šolskega leta 1884/5.

To je dovolj jasno.

Dne 25. junija 1884 (št. 1543/pr.) je došlo c. k. deželnemu predsedništvu od gosp. župana ljubljanskega poročilo, da je ljubljanski mestni zastop v svoji seji z dne 20. junija 1884 sprejel naslednjo resolucijo:

„Občinski zastop ljubljanskega mesta izreka svoj protest proti sklepu kranjske hranilnice v Ljubljani, vsled katerega se hoče v slovenskem tem mestu s hranilničnim zakladom ustanoviti privatna ljudska učilnica z nemškim učnim jezikom — in sicer zategadelj, ker je mestni zastop vselej pripraven, ustanoviti nemško ljudsko šolo, če bi se izkazala in dognala nje zakonita potreba.

In ravno za to, da bi se ta potreba eventualna izkazala — kajti pripravnost mestnega zastopa brez djanja ne zadostuje — zahteval je deželni šolski svet od mestnega šolskega sveta z razpisom 16. junija t. l. potrebnih podatkov, katerih pa doslej še ni dobil. In ker ni mestni zastop ljubljanski med tem ničesar ukrenil ali napravil, po čemur bi se moglo sklepati, da otvori v Ljubljani z novim šolskim letom 1884/5. za otroke nemške narodnosti vsaj prva razreda ljudskih šol za dečke in za deklice z nemškim učnim jezikom; gledé na to, da se po tem takem, ko bi se v ljudske šole mesta ljubljanskega naravnost vpeljal samo slovenski kot učni jezik, bili bi nemški otroci iz takih šol izključeni, in ostali bi, ako bi se sami ne pomagali drugače na svoje stroške, brez vsakega uka; gledé na to, da bi to bilo postavi nasprotno in bi se ne dalo opravičiti — ukazal je c. k. deželni šolski svet z razpisom 12. julija t. l., št. 1324., da morajo, dokler se ne izpolnijo pogoji postavljeni v njegovem razpisu z dne 9. junija 1883, št. 447., dokler namreč mestni zastop ne ustanovi za nemške otroke

ali posebne nemške šole, ali pa na sedanjih mestnih šolah potrebnih paralelnih razredov z nemškim učnim jezikom, ostati na teh šolah gledé učnega jezika v veljavnosti določila razpisa z dne 29. oktobra 1878, št. 2067.

A to se je zdelo mestnemu zastopu nepostavno; sklenil je torej v svoji seji 30. septembra t. l. (tedaj zopet potem, ko se je šolsko leto že začelo) na podlagi vročih govorov, zaradi katerih so bili časniki, ki so te govore priobčili, po državnem pravdnistvu zaplenjeni, sklenil je, rečem, da je vložiti v imenu občine rekurz zoper omenjeni odlok 12. julija 1884 na visoko naučno ministerstvo, in če bi ta rekurz ostal brez uspeha, da je vložiti v imenu občine pritožbo na visoko upravno sodišče. Sklenil je dalje mestni zastop, da je pripraven ustanoviti, a zdaj ne več posebnih nemških šol, marveč samo nemške paralele na mestnih učilnicah, a to zopet pod pogojem, če bi se po postavni poti izkazalo potrebno število nemških otrok, oziroma postavna potreba takih paralel.

Tu je omeniti, da je bil mestni zastop, spoznavši svojo dolžnost, sicer vedno pripraven, skrbeti za pouk nemških otrok v njih materinem jeziku, a da ni v dveh letih, od kar se ta stvar razpravlja, v ta namen še ničesar napravil, niti ničesar storil, da bi na kak način zvedel število za šolo sposobnih otrok izmed 5658 stanovnikov nemške narodnosti, ki jih šteje mesto ljubljansko, bodi si vsaj s tem, da bi bil, kakor sem uže rekel, stariše, ki želijo pošiljati (brez plačila) svoje otroke v nemško šolo, pozval, naj se za to oglašé.

Kako malo utemeljena pa da je mestnega zastopa pritožba zoper odlok deželnega šolskega sveta z dne 12. julija t. l., kakor da bi se bila morda z njim izpodrinila slovenščina kot učni jezik iz mestnih šol, je razvidno iz tega, kar piše o tej stvari gospod župan ljubljanski kot prvosednik mestnega šolskega sveta. Z ozirom na razpis deželnega šolskega sveta z dne 10. oktobra 1883 poroča namreč višjemu šolskemu oblastvu na podlagi poročila okrajnega šolskega nadzornika vsled sejnega sklepa 10. decembra 1883, pod št. 247., da v preteklem šolskem letu 1883/4., gledé učnega jezika ni bilo djanske spremembe, da se torej za pouk nemških učencev in učenk ravno tako skrbi, kakor doslej, da po tem takem vsaj za zdaj ni treba ustanoviti potrebne ljudske šole, oziroma paralelnih razredov z nemškim učnim jezikom. Dalje poroča gosp. župan, da mestni šolski svet vprašanja vpeljave slovenskega učnega jezika na mestnih ljudskih šolah ni smatral kot konečno rešenega, ker je namreč mestni zastop v svoji seji 28. avgusta 1883, o razpisu deželnega šolskega sveta z dne 9. junija 1883, št. 447., še dalje sklepal in svoje sklepe c. k. deželnemu šolskemu svetu po mestnemu magistratu predložil; da je mestni šolski svet sicer razpis 9. junija 1883 od besede do besede objavil, a da družega v tej zadevi ničesar ni ukrenil. Vrh tega poroča gospod župan, da je mestni šolski svet v isti seji sklenil, sklicati učitelje svojega okraja na 20. decembra 1883. v izredno posvetovanje, da bi izvolili iz c. k. profesorjev srednjih šol, iz učiteljev c. k. vadnice in mestnih ljudskih šol poseben odsek, katerega naloga naj bi bila, priskrbeti potrebnih beril in slovnice v slovenskem jeziku in staviti dotične predloge.

O delovanji in o sklepih tega odseka ni deželnemu šolskemu svetu nič znano.

Iz vsega tega se razodeva, da deželni šolski svet z večkrat omenjenim odlokom z dne 12. julija t. l., št. 1324., ne zahteva nič novega, ničesar, kar ne bi bilo že v zadnjem šolskem letu 1883/4. v veljavi.

Mislím, da po tem takem ni treba, da ta odlok še dalje opravičujem.

Pri vsem tem pa sta dva tukajšnjih časnikov, na katera se gospodje interpelantje sklicujejo, isti odlok v svojih predalih na prav nespreten ali pa zloben način svojim čitateljem razlagala, ker ali resnice ne poznata, ali pa je poznati nočeta. Ni čuda, da se je s tem, kakor omenja tudi interpelacija, v Ljubljani in po deželi med ljudstvom zbudila neka nejevolja in razdraženost, zlasti ker se je eden teh časnikov, ki se rad ponaša s tem, da je neodvisen in da ima narod za sabo, dragoceno blagotino svobode tiska na zlo obrnivši in brezozirno v nemar pustivši vsako dostojnost, celo drznil, zaznamenovati ta odlok kot „najnovejši škandal“.

Tak časnik se sam sebe obsoja; a meni se zdi, da bi pošten narod slovenski bil vendar vreden boljše duševne hrane.

Naj sklenem. Vlada stoji in bode vedno stala na zakonitem stališču. Naj stori vsak svojo dolžnost, vlada ne zaostane. (Dobroklíci na levi — Bravo rufe linč.)

Deželni glavar:

Naznanjam, da sem g. poslancu Pfeiferju dovolil dopust za dva dni.

Pridemo k 3. točki dnevnega reda.

3. Priloga 54. — Poročilo upravnega odseka z načrtom zakona zastran sodelovanja deželnega zastopa pri porabljevanji rezervnega zaklada Kranjske hranilnice v Ljubljani. — Specialna debata.

3. Beilage 54. — Bericht des Verwaltungsausschusses mit dem Gesetzentwurf in Betreff der Mitwirkung der Landesvertretung bei Verwendung des Reservefondes der krainischen Sparkasse in Laibach. — Specialdebatte.

(Poslanci desne strani zapuste dvorano; na levi: smeh — die Abgeordneten der rechten Seite entfernen sich aus dem Sitzungssaale; linč: Gelächter.)

Deželni glavar:

Ker je generalna debata o tej točki včeraj bila končana, pridemo danes koj v specialno debato. Prosim g. poročevalca, da poroča.

Poročevalec Svetec:

Prosim v §. 1. načrtanega zakona, ki se nahaja v prilogi 54. nekatere tiskovne pomote popraviti in sicer:

V slovenskem tekstu je v prvi vrsti beseda „nadzirati“ izbrisati; — v deveti vrsti je izbrisati besede „izrečene in da“, namestu teh besed je vriniti

besede „izrečene, v smislu tega zakona nadzira in“; — v zadnji vrsti je izbrisati besede „v smislu tega zakona“.

V nemškem tekstu je v osmi vrsti po besedi „Landeszwecken“ vriniti besede „im Sinne dieses Gesetzes“; — in v predzadnji oziroma zadnji vrsti je izbrisati besede „im Sinne dieses Gesetzes“.

§. 1. se toraj glasi:

§. 1.

Deželni zbor ima pravico, da rezervni zaklad kranjske hranilnice v Ljubljani, kolikor ta ni potreben za upravne in pokojninske stroške in hranilničnim vlogam za varnost, zastran njegove uporabe za dobrodelne, obče koristne krajne in deželne namene, v hranilničnem pravilniku z dne 26. septembra 1844. leta (§. 12.), oziroma v hranilničnega društva pravilih z dne 17. novembra 1866. leta (§. 20. črka d in §. 25.) izrečene, v smislu tega zakona nadzira in pri določevanju teh namenov sodeluje.

§. 1.

Der Landtag hat das Recht, den Reservefond der krainischen Sparkasse in Laibach, insoweit dieser für Verwaltungs- und Pensionsauslagen und zur Sicherheit der Sparkasseneinlagen nicht benöthigt wird, in Betreff seiner Verwendung zu den, in dem Sparkasseregulative vom 26. September 1844 (§. 12), beziehungsweise in dem Sparkasservereinstatute vom 17. November 1866 (§. 20 lit. d und §. 25) ausgesprochenen wohlthätigen, gemeinnützigen Local- und Landeszwecken im Sinne dieses Gesetzes zu beaufichtigen und bei Festsetzung dieser Zwecke mitzuwirken.

Deželni glavar:

Želi kdo besedo k §. 1.?

(Nihče se ne oglasi — Niemand meldet sich.)

Prosim tedaj tiste gospode, kateri se strinjajo s §. 1. z zaslišanimi premembami, naj blagovolijo se vzdigniti.

(Obvelja — Angenommen.)

Poročevalec Svetec

(bere §§. 2., 3., 4., 5. uvod in naslov tega načrta, kateri obveljajo brez razgovora — Liest die §§. 2, 3, 4, 5 Eingang und Titel dieses Gesetzentwurfes, welche ohne Debatte angenommen werden.)

Deželni glavar:

Konstatiram, da je s tem prvi predlog upravnega odseka sprejet.

Želi kdo besedo k drugemu predlogu upravnega odseka?

(Nihče se ne oglasi — Niemand meldet sich.)

Prosim toraj, tisti gospodje, ki se strinjajo z drugim predlogom, naj blagovolijo vstati.

(Obvelja — Angenommen.)

Predlagam, da se predmet sprejme precej v tretjem branji.

(Obvelja — Angenommen.)

Pridemo k 4. točki dnevnega reda.

4. Ustno poročilo gospodarskega odseka o predlogu g. viteza Schneida gledé tarifov na južni železnici
(k prilogi 27.).

4. Mündlicher Bericht des volkswirtschaftlichen Ausschusses über den Antrag des Herrn Ritter v. Schneid betreffend die Tarife der Südbahn (zur Beilage 27).

(Poslanci na desni strani pridejo zopet v dvorano — Die Abgeordneten der rechten Seite erscheinen wieder im Sitzungssaale.)

Poročevalec Murnik:

Gospodarski odsek je prejel v X. seji dné 10. oktobra t. l. utemeljeni predlog bivšega poslanca g. viteza Schneida, kateri se glasi tako-le (bere — liest):

1. Es sei eine Petition an die hohe Regierung zu richten, behufs Geltendmachung ihres Einflusses auf die k. k. priv. Südbahngesellschaft und behufs Weisung an die Generaldirection der k. k. Staatsbahnen, damit die k. k. priv. Südbahngesellschaft durch Änderung ihres drückenden Personen- und Frachttarifses, sowie durch Aufnahme Laibachs, eventuell anderer Orte in Krain, in die österr. ungar. Verbandtarife jene Ermäßigungen ehestens eintreten lasse, durch welche die im hohen Grade geschädigten Interessen der Landwirthschaft, des Handels, Gewerbes und der Industrie im Kronlande Krain, insbesondere aber in der Landeshauptstadt Laibach wieder einer Besserung zugeführt werden können.

2. Es sei behufs Einbringung dieser Petition und Veranlassung der erforderlichen Schritte eine aus drei Mitgliedern bestehende Deputation des Landtages nach Wien zu entsenden.

Gospodarski odsek je ta utemeljeni predlog g. viteza Schneida pretresal in je bil mnenja, da je ta také obširno utemeljen, da prav za prav ta stvar ne potrebuje daljšega utemeljevanja. Omenjam tedaj le to, da je med tem, ko je bil ta predlog v slavnem deželnem zboru že bran, c. kr. deželno predsedstvo naznanilo ukaz visokega c. kr. trgovinskega ministerstva od 19. p. m., št. 33733., v katerem naznanja, da se je obrnilo na vodstvo c. kr. privilegirane južne železnice z naročilom, da po mogočnosti dela na to, da se opravičenim željam deležencev na Kranjskem zadosti, in da naj o tem njemu poroča. Došel je tudi od ravnateljstva privilegirane južne železnice trgovinski in obrtni zbornici dopis, v katerem ono na vlogo od 7. maja 1883. l. odgovarja, da te stvari ne zadevajo samo južno, ampak tudi druge železnice. Ravnateljstvo južne železnice tarifne zadeve gotovo tudi že pretresuje, ker je poslanec njega že danes v Ljubljani, da se bo z dotičnimi udeleženci dogovarjal, kake težnje ima Kranjska gledé osebnih tarif in gledé tarif za vožnjo blagá. Gospodarski odsek si je pre- skrbel še nekoliko natančnih dat gledé sladkorja, pe- troleja in gledé manufakturnega blaga in vsa ta po- ročila gredó na to, da je tarifa južne železnice in tudi tarifa zveznih železnic za Ljubljano také visoka, da je konkurenca z bližnjim Trstom in Gorico iz Ljubljane bi rekel prav za prav nemogoča. Ker je gledé stvari, katera je danes na dnevnem redu, gle-

dati na to, da se bo predlog gosp. viteza Schneida izvršil na podatkih, katere je gospodarski odsek dobil, se bo naročilo deželnemu odboru, da zaradi izpeljave teh sklepov potrebno ukrene. Gospodarski odsek je bil vendar mnenja, da zdaj, ko je c. kr. ministerstvo trgovine naznanilo, da južna železnica te stvari pre- gleduje in da bo po mogočnosti na težnje kranjskih interesentov ozir vzela, da bi ne bilo treba posebne deputacije na Dunaj pošiljati. Te deputacije je pa še tem manj treba, ker je Kranjska v železničnem svetu za državne železnice po g. Luckmannu, udu tega slavnega zbora, zastopana, kateri bo priliko imel, dné 4. prihodnjega meseca težnje, katere ima Kranjska gledé tarif, na dnevni red in v obravnavo spraviti. Z ozirom na to predlaga gospodarski odsek:

Slavni deželni zbor naj sklene:

I. Visoka vlada se naprosi, svoj upljiv vporab- ljati v to:

- da bo c. kr. privilegirana južna železnica tarifo za vožnjo ljudi znižala in gledé vozine za blagó postajam na Kranjskem ne manj ugodne tarife, kakor postajam družih deželá odločevala;
- da bodo c. kr. privilegirana južna železnica in druge železnice, posebno tudi c. kr. glavno ravnateljstvo avstrijskih državnih železnic sprejele glavno deželno mesto Ljubljano v južno-severno-avstrijsko-ogersko železnično zvezo, katera bi zelo škodovane interese kmetijstva, trgovine, industrije in obrtnije na Kranjskem zopet zboljšala.

II. Deželni zbor izreka visokemu c. kr. trgo- vinskemu ministerstvu zahvalo za znižano tarifo za vožnjo ljudi in blaga pri državnih železnicah in za to, ker je doslej o zadevi železničnih tarifov pri c. kr. privilegirani južni železnici storilo.

III. Deželnemu odboru se naroča, da zaradi izpeljave teh sklepov potrebno ukrene.

Deželni glavar:

Otvorjam generalno debato.

Abgeordneter Deskmann:

Ich bitte um's Wort!

Es sind schon bei Begründung dieses Antrages die mannigfachen Schädigungen hervorgehoben worden, welche der Urproduktion, dem Handel und Gewerbe in Krain durch eine nicht allseits gerechte Eisenbahntarifpolitik erwachsen sind. Ich erlaube mir nur noch auf einen Umstand hinzuweisen, der damals nicht berührt worden war, den ich doch für so wichtig halte, daß ich die Aufmerksamkeit der hohen Landesvertretung auf denselben lenke.

Wenn man dem Frachtenverkehr der Südbahn nach Triest sein Augenmerk zuwendet, so bemerkt man, daß daselbst ein bedeutender Transport von schlesischer Kohle nach Italien stattfindet. Es gehen täglich wenigstens 30 Waggons aus jenen fernen Kohlenrevieren unter der Aufschrift „Schlesischer Kohlentransport nach Italien“, in jenes Abgabebiet ab, wo bisher die krainisch-unter- steirische Kohle mit einem bedeutenden Abfaze theiligtet war, jedoch nicht nur nach Italien, sondern auch nach Triest, Fiume und Görz wird sehr viel schlesischer Kohle verfrachtet. Man muß wahrlich staunen, wie es möglich

war, bei der großen Entfernung der schlesischen Kohlenlager durch den Export der dortigen Kohle eine erfolgreiche Concurrenz der krainischen Kohle zu bieten. Die Sache wird jedoch erklärlich, wenn man bedenkt, daß eine bedeutende Geldmacht im Hintergrunde steht, welcher die Nordbahn zur Verfügung steht, und die auch ihren schwerwiegenden Einfluß auf die Tarife der Südbahn auszuüben scheint. Selbst in dem Falle, wenn die Nordbahn verstaatlicht werden sollte, und wenn die Südbahn als eine Fortsetzung jener Staatsbahn angesehen würde, wird vielleicht es bei Anwendung des niedersten Frachttarifes noch immer möglich sein, der schlesischen Kohle solche Tarifierleichterungen zu gewähren, daß eine bedeutende Gefahr für den Bestand der krainisch-untersteirischen Kohlenwerke voranzusehen ist. Wenn man annimmt, daß täglich nur 30 Waggons mit schlesischer Kohle diese Linie passiren, daß sonach 15.000 Waggons jener Kohle jährlich nach Italien exportiert werden, so macht dies im ganzen Jahre eine Quantität von mindestens anderthalb Millionen Zollzentner Kohle aus, was so ziemlich der Produktion eines Kohlenwerkes von mittlerer Größe gleichkommt. Es hat sich schon eine bedenkliche Herabminderung der Kohlenproduktion in Krain und in den benachbarten steirischen Kohlenwerken ergeben, und steht zu beforgen, daß der nachtheilige Einfluß jener Concurrenz der schlesischen Kohle sich immer mehr und mehr steigern werde. Ich brauche nicht hinzuweisen, welche große Schädigungen hiedurch den Gemeinden entstehen könnten, wenn die bedeutende Arbeiterbevölkerung jener Kohlenreviere durch Einstellung der Arbeit in den Bergwerken, plötzlich brodlos würde, so wie ich auch auf den Entgang nicht hinzuweisen brauche, der bei Einstellung jener Bergbaue an Gemeindeforschlägen sowie an Landesumlagen entfällt. Auch der Unternehmungsgeist würde für weitere Erschließung dieser Naturschätze des Landes lahm gelegt, was sehr zu bedauern wäre, indem bezüglich der Schürfungen nach neuen Kohlenlagern und der Ausdehnung der bestehenden, hierlands noch ein ausgedehntes Gebiet für die Speculation vorhanden ist. Alles dies zusammengekommen erachte ich demnach, daß in dem betreffenden Promemoria, welches vom Landesauschusse zu verfassen und an das Ministerium zu leiten sein wird, auch auf die bedrängte Lage der krainisch-untersteirischen Kohlenwerke hingewiesen werden möge, wobei ich durchaus nicht engherzigen Ansichten huldige, und nicht etwa behaupten will, daß es nicht auch Pflicht des Staates ist, dem Absatz der ausgezeichneten Steinkohlen im Norden die thunlichsten Erleichterungen zu gewähren, und ihr noch weitere Absatzgebiete zu ermöglichen; jedoch kann ich nicht umhin, zu betonen, daß eine kluge Tarifpolitik auch dafür Sorge zu tragen hat, daß ein Land, welches von der Südbahn durchzogen wird, durch Tarifbegünstigungen anderer Länder in einem so bedeutenden Produktionszweige nicht eine derartige Schädigung erleide, daß ihm die Concurrenz mit der vom Norden nach Italien verfrachteten Kohle unmöglich wäre.

Abgeordneter Lukmann:

Meine geehrten Herren!

In dieser Angelegenheit möchte ich glauben, sind unsere Beschwerden von zwei Gesichtspunkten aus zu betrachten. Der eine Gesichtspunkt ist unser Verhältnis bezüglich des Staatsbahnbetriebes, der zweite betrifft die Südbahn. Die Haupt-Beschwerden, die sich darauf

beziehen, daß wir nicht in den directen Verband aufgenommen sind und daß Orte, welche um 160 Km. entfernter stehen, billigere Tarife genießen als Laibach, an diesen sind beide Bahnen theilhaftig.

Wir haben nun nach der neuen Organisirung einen Vertreter in den Staatsbahnrath zu entsenden.

Die Ehre, das Land Krain im Eisenbahnrathe zu vertreten, ist mir zu Theil geworden. Ich muß nun bemerken, daß ich in den am 22. und 23. Mai stattgefundenen Sitzungen des Staatsbahnrathes alle diese Beschwerden, welche hier unser allzufrüh dahingegangene Genosse Ritter v. Schneid vorgebracht hat, auch vorgebracht habe und aus dem Berichte, den ich veröffentlicht habe und der vielleicht einzelnen der Herren Abgeordneten bekannt sein wird, werden Sie entnommen haben, daß es mir gelungen ist, den Eisenbahnrath von der Nothwendigkeit einer Abhilfe zu überzeugen und daß einstimmig beschlossen wurde, daß für diese Beschwerden Abhilfe zu schaffen sei. In dieser Beziehung möchte ich nun glauben, daß die hohe Regierung, welche den Staatsbahnrath geschaffen hat, auch dafür sorgen wird, daß die Beschlüsse des Eisenbahnrathes ausgeführt werden. Seit der Zeit nun, von Mai bis heute, habe ich noch keine Nachrichten bekommen, was die Generaldirektion für den Staatsbahnbetrieb diesfalls veranlaßt hat, muß jedoch bemerken, daß es auch vielleicht möglich ist, daß die Antwort sich deshalb verzögert hat, weil der Staatsbahnrath aufgelöst worden und in der Zwischenzeit eine neue Organisirung des Staatsbahnbetriebes stattgefunden hat.

Sedenfalls, meine Herren, können Sie versichert sein, daß ich in der auf den 4. November einberufenen Sitzung des Eisenbahnrathes wieder darauf zurückkommen und mit allem Nachdruck unsere Beschwerden wieder zur Geltung bringen und auf Abhilfe dringen werde.

Ich bin auch überzeugt, daß der Staatsbahnbetrieb uns Gerechtigkeit wiederfahren lassen und dafür sorgen wird, daß nicht eine Provinz schlechter gestellt ist als die andere. Das ist eben der Hauptvortheil, den wir vom Staatsbahnbetriebe zu erwarten haben, nämlich Gerechtigkeit, und die glaube ich, wird nicht fehlen.

Etwas anders steht die Sache bei der Südbahn; dieselbe ist eine Privatgesellschaft und auf unserer Seite können wir bei ihr nur einen geringen Einfluß geltend machen.

Nun aber möchte ich die geehrten Herren, welche das Land Krain im Reichsrathe vertreten, darauf aufmerksam machen, wie wichtig es ist, daß der Staatsbetrieb eine Linie bekommen würde, die bis zum Meere, bis Triest, reicht. (Zivahno odobranje — Lebhafter Beifall.) Dann hätten wir eine Verbindung im Staatsbahnbetrieb, dessen Linien schon jetzt eine ungeheure Fläche umfassen, direct mit den Linien, die nach Triest, Rovigno und Pola führen.

Es ist ein diesbezügliches Gesetz schon beschlossen worden, aber in der Ausführung geht es ein bischen langsam weiter. Diese Ausführung zu beschleunigen, ist auch ein großes Interesse unseres Landes; denn wenn der Staatsbetrieb einmal unabhängig sein wird von der Südbahn bezüglich der Strecke Laibach-Triest, ist der Staatsbetrieb auch in der Lage, uns bezüglich der Tarife gleich zu stellen. Dann wird es nicht mehr vorkommen, daß die Südbahn, wie jetzt, für manche Relationen und für manche begünstigte Firma einen Waggon Holz von Laibach bis Triest um 21 fl. führt, während wir für die gleiche Leistung 48 fl. zahlen müssen.

Es wird der Staatsbetrieb auch im Stande sein, Differentialtarife auf unsere Relationen einzuführen und uns mit einem Worte mit den anderen Relationen gleichzustellen.

Darauf wäre hauptsächlich bezüglich der Südbahn unser Augenmerk zu richten und wenn, wie früher erwähnt, diese Strecke ausgeführt sein wird, wird ein großer Theil unserer Beschwerden behoben sein.

(Splošno pritrdjevanje — Allgemeine Zustimmung.)

Landeshauptmann:

Wünscht noch Jemand das Wort in der Generaldebatte?

(Ničje se ne oglasi — Niemand meldet sich.)

Herr Referent!

Poročevalec Murnik:

Ker so vsi častiti gg. predgovorniki le podpirali odsekove predloge in z novimi razlogi utemeljevali, nimam povoda, da bi še kaj dostavljaj.

Deželni glavar:

Generalna debata je končana, pridemo k specialni debati. Prosim g. poročevalca, da bere posamezne predloge.

Poročevalec Murnik:

(Bere I., II. in III. predlog, kateri obveljajo brez razgovora — Liest den I., II. und III. Antrag, welche ohne Debatte angenommen werden.)

5. Ustno poročilo upravnega odseka o samostalnem predlogu gospoda poslanca dr. viteza Bleiweisa glede vpeljave slovenskega uradnega jezika pri deželnih uradih (k prilogi 26.).

5. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über den selbstständigen Antrag des Herrn Abgeordneten Dr. Ritter v. Bleiweis wegen Einführung der slovenischen Amtssprache bei den Landesämtern (zur Beilage 26.).

Poročevalec dr. Poklukar:

Slavni zbor!

Predlog, o katerem imamo sklepati, ni nov v tej zbornici. Predlog, kateri je bil enak predlogu, kakoršnjega mislim v imenu upravnega odseka staviti, je bil že sprejet po precej krvavej vojski l. 1869. in dotični sklep se je izvrševal do 1. januarija 1878., tedaj obilnih 9 let. Današnji predlog je utemeljeval nasvetovalec g. dr. vitez Bleiweis in meni se zdi od več še kaj besed izgubiti k nasvetu, ki gre na to, da se v naših uradih, na naši slovenski zemlji, uraduje tako, kakor govori velika večina ljudstva. Da je to

mogoče, pokazale so že dolge skušnje in da je to naravno in edino pravo, kažejo izgledi vseh narodov. Tedaj mislim, da mi ni treba čisto nič več dostaviti temu nasvetu. Edino je neka mala prememba, katero je nasvetoval upravni odsek in ta gré na to, da se tiste izjeme, katere so pri občevanji z uradi v krajih s prebivalstvom nemške narodnosti, prepuste deželnemu odboru. Da je pa o tem vprašanji o vpeljavi uradnega jezika pri deželnih uradih potrebno posebej sklepati še deželnemu zboru, o tem bi se znalo govoriti, toda, ker imamo ravno temu nasprotno stoječi sklep od 16. oktobra 1878. l., se meni zdi, da ni od več, ako se tudi zdaj slavna zbornica izreče za premembe, katere predlagam v imenu upravnega odseka tako-le:

Slavni deželni zbor naj sklene:

1. Uradni jezik pri vsih deželnih uradih, deželnemu odboru Kranjskemu podrejenih, je s 1. januarjem 1885. počenski jezik slovenski.

2. Izvršitev tega sklepa nalaga se deželnemu odboru in njemu se ob enem prepušča, one izjeme od tega sklepa določiti, katere bi bile po sedanjih razmerah še potrebne.

Deželni glavar:

Otvorjam generalno debato.

Abgeordneter Deschmann:

Ich erlaube mir zu diesen Anträgen insoferne das Wort zu ergreifen, als mir dieselben ganz überflüssig erscheinen, indem diese Angelegenheit bereits durch den Landtagsbeschluss vom 16. Oktober 1878 und der hierüber erfolgten weiteren Verfügungen des Landesauschusses nach Bedarf geregelt worden ist, wie Sie das aus den stenographischen Berichten vom Jahre 1880 auf Seite 450 ersehen können. Wenn das prinzipielle Gebot, es sei bei allen Ämtern des Landesauschusses die slovenische Sprache die Amtssprache einzuführen, angenommen werden sollte, so wird es jedenfalls mehrfache Ausnahmen erleiden müssen, und ich bedauere nur, daß der verehrte Verwaltungsausschuss nicht auch Mitglieder des Landesauschusses einvernommen hat, die ihm genaue Informationen über die Nothwendigkeit der erforderlichen Ausnahmen gegeben hätten.

So z. B. wäre es für das Bauamt eine wahre Tyrannei, demselben aufzutragen, es müsse alle seine Berichte an den Landesauschuss in slovenischer Sprache erstatten. Wir haben tüchtige Beamte in diesem Dienstzweige, die eben nicht Gelegenheit hatten, sich in der slovenischen Amtirung auszubilden und deren auch später ihre vielseitige Beschäftigung es nicht zuließ, sich jene Fertigkeit anzueignen, um namentlich in technischen Fragen slovenische Gutachten abgeben zu können. In jüngster Zeit ist ein neuer Bauadjunkt angestellt worden, der zwar ein Slave ist, der aber ebenfalls nicht die Fähigkeit der slovenischen Amtirung besitzt, obwohl er sonst ein ausgezeichneteter, seinem Fache vollkommen gewachsener Beamte ist.

Wenn wir demnach jene allgemeine Bestimmung, die heute beschlossen werden soll, in ihrer Strenge ausüben würden, so müßten wir diesen Beamten den Termin bis 1. Jänner 1884 setzen, bis zu dem sie sich in der slovenischen Sprache in soweit zu vervollkommen haben,

dass sie im Stande sind, slovenisch zu amtiren. Allein, ich bitte, meine Herren, die große Geschäftslast, die auf dem Bauamte ruht, zu beachten und zu bedenken, dass eine solche Aufgabe nur die größten Schädigungen für den Dienst zur Folge haben könnte. Ubrigens ist diese Verfügung bezüglich des Bauamtes nicht nur ganz überflüssig, sondern sogar für die Amtirung schädlich, denn die betreffenden Berichte desselben z. B. gehen ja meist an die Bezirksstrassenauschüsse. Zwar ist beim Landesauschüsse jüngst die Praxis eingeführt worden, dass man die Bezirksstrassenauschüsse mit Ausnahme jenes von Gottschee gleichsam indirekt zwingen wollte, dass sie mit uns slovenisch correspondiren sollen. Es musste diesfalls der deutsche Bericht des Bauamtes, welcher auszugsweise den besagten Ausschüssen bekannt gegeben wurde, von einem Beamten der Landschaft in das Slovenische übersetzt werden, jedoch hat sich oft der Fall ergeben, dass die Bezirksstrassenauschüsse auf unsere slovenischen Zuschriften wieder deutsch geantwortet haben, und zwar nicht bloß jener von Gottschee, sondern auch solche aus den slovenischen Landestheilen. Selbst diese fanden es für viel praktischer, mit dem Landesauschüsse deutsch und nicht slovenisch zu amtiren.

Berücksichtigen Sie, meine Herren, weiters das Zwangsarbeitshaus; und wollen Sie bedenken, dass wenn im Zwangsarbeitshause alle Bücher und alle Rechnungen slovenisch geführt werden, so wird es hiedurch den fremden Ausschüssen ganz unmöglich, Einsicht in die Gebarung dieser Anstalt zu nehmen. Und doch ereignete es sich öfters, dass Abgeordnete anderer Landesauschüsse hier waren, welche Einsicht in die bezügliche Gebarung zu nehmen wünschten. Wir sind, glaube ich, verpflichtet ihnen dies zu gestatten, da im Zwangsarbeitshause eine bedeutende Anzahl von fremdländischen Zwänglingen sich befindet, und dass in Folge dieses Umstandes sich die Regie dieser Anstalt von Jahr zu Jahr günstiger gestaltet; wenn wir daher den Delegirten der Landesauschüsse fremder Länder Gelegenheit bieten, dass sie Einsicht in die Gebarung der Anstalt nehmen, so dürfen wir sie nicht vor unbekannte Größen hinstellen, wo ihnen eine Information unmöglich gemacht wird.

Beim Grundentlastungsfonde müssen ohnehin die betreffenden Bücher slovenisch geführt werden.

Überhaupt hat ja der frühere Landesauschuss alles gethan, um jenen Grundsätzen, welche Herr Dr. Bleiweis als Prinzip der künftigen Amtirung aufgestellt hat, natürlich nach Thunlichkeit, Rechnung zu tragen. Es läßt sich nichts über's Knie brechen, ich mache nur die Herren, die im Finanzausschusse waren, darauf aufmerksam, was für horrende Confusionen namentlich durch die slovenische Amtirung der Ämter entstanden sind. So haben wir z. B. bei der Verbuchung wahrgenommen, dass bei der slovenischen Amtirung ganz falsche Verbuchungen stattfanden, indem z. B. rückzahlbare Vorschüsse, welche an Bezirksstrassenauschüsse geleistet wurden, als „Vorzahlung — predplača“ eingetragen sind, wodurch ein grenzenloses Chaos in unserer Buchhaltung Platz zu greifen droht, so dass der Herr Baron Apfaltrern vollkommen Recht hatte zu sagen, dass, wenn so fortgefahren wird, wir uns am Ende in unseren Büchern nicht mehr auskennen werden.

Es ist schon gräulich, wenn man in diese Bücher Einsicht nimmt, in welcher Weise dort alles eingetragen ist.

Ich bitte also, auch darauf Rücksicht zu nehmen, nicht aber immer von einer gewissen Prinzipienreiterei

auszugehen, welche schließlich die größten Schädigungen für das Land nach sich ziehen kann.

Der betreffende Beschluss des Landtages hat im Jahre 1878 gelautet: „Der Landesauschuss wird beauftragt, die Amtirung bei allen ihm unterstehenden landschaftlichen Ämtern und namentlich die Buchführungen in allen Zweigen des landschaftlichen Dienstes in Bezug auf die Amtsprache derart einzurichten, dass hiebei ohne Verletzung des Prinzipes der Gleichberechtigung beider Landessprachen die Gleichförmigkeit in der Amtirung und das thunlichste Kostenersparnis erzielt wird. Die Normen hierüber hat der Landesauschuss den landschaftlichen Ämtern und Beamten vorzuzeichnen.“ Diesem Auftrage entsprechend, hat der frühere Landesauschuss die betreffenden Normen erlassen, welche in Rechnungsberichten der Landtagsession des Jahres 1880 zu lesen sind. Jedoch ist diesen Grundsätzen der jetzige Landesauschuss nicht treu geblieben, sondern er hat, wenn z. B. von Bezirksstrassenauschüssen deutsche Eingaben kamen, was nicht bloß aus dem Gottscheer Bezirke geschah, dieselben in der Regel slovenisch beantwortet, häufig bekam er aber wieder deutsche Antworten darauf zurück. Ich meine dass durch einen solchen Vorgang das Ansehen des Landesauschusses mehr geschädigt als demselben genützt wird. (Klici na desni — Rufe rechts: Sehr richtig.) Über die Amtirung des Landesauschusses gilt noch jetzt die vom Landtage genehmigte Bestimmung (bere — liest):

„Slovenische Zuschriften haben vom Landesauschusse an die slovenisch korrespondirenden Landesauschüsse, dann an die slovenischen Gemeinden im Lande und an solche Parteien zu ergehen, die notorisch der deutschen Sprache nicht mächtig sind. Alle anderen vom Landesauschusse sowohl an Behörden als Private ausgehenden Korrespondenzen sind in deutscher Sprache zu führen“.

Diesem Grundsätze ist der jetzige Landesauschuss nicht treu geblieben. Denn z. B. das benachbarte Triest, der dortige Stadtmagistrat korrespondirt mit uns italienisch, von unserer Seite wird demselben slovenisch geantwortet, obwohl nach obiger Bestimmung mit ihm deutsch korrespondirt werden soll. (Veselost na levi — Heiterkeit links. Poslanec dr. Poklukar — Abgeordneter Dr. Poklukar: „Zato je treba, da sklepamo.“) Gut. (Bere — liest): „Das Einreichungsprotokoll — heißt es in jener Verfügung weiter — ist je nach der Landessprache zu führen, in welcher die einlangenden Stücke abgefasst sind“. — Das geschieht ohnehin. — „Im Übrigen jedoch ist unter Beobachtung der sub 1 und 2 enthaltenen Bestimmungen für den sprachlichen Verkehr nach Außen, in allen dem Landesauschusse unterstehenden Ämtern und Anstalten, namentlich im gegenseitigen amtlichen Schriftverkehr derselben und der landschaftlichen Bediensteten, und in allen Dienstzweigen, einschließlich sämtlicher Buchführungen, in deutscher Sprache zu amtiren“.

Letzteres ist das Allerwichtigste für die innere Amtirung. Sie wollen nun das ändern, was der frühere Landtag beschlossen hat; nachdem ohnehin der Landesauschuss sich erlaubt hat, diesfalls Abänderungen anzuordnen, worüber ein Landtagsbeschluss ihm vorlag. Obwohl der frühere Landtag das von mir vorgelesene Regulativ des Landesauschusses genehmiget hat, so ist doch vom jetzigen Landesauschusse in einer Sitzung beschlossen worden, eigenmächtig von diesem Landtagsbeschlusse abzugehen. Ich habe dagegen protestirt, und

den Landeshauptmann aufgefordert, daß er diesen Landesauschussbeschluss stützen möge, indem er gegen einen gefaßten Landtagsbeschluss gerichtet ist. Es ist nicht geschehen. In Folge dessen ist ein kolossaler Wirrwarr in unsere Buchführungen eingetreten. Nun, meine Herren, Sie werden den Antrag des Herren Dr. Bleiweis zum Beschluss erheben, — meine Worte sind ohnehin in den Wind gesprochen, — aber Sie werden seinerzeit sehen, wohin es mit dieser Art und Weise der Confusion, welche Sie in unseren Büchern inauguriren, führen wird, deshalb sage ich, es wäre Pflicht des Verwaltungsausschusses gewesen, zu seinem Antrage noch einen Zusatzantrag zu stellen, nämlich der Landtag möge sein Tadelsvotum gegen den Landesauschuss aussprechen, daß er einen bestehenden Landtagsbeschluss eigenmächtig umändert hat. Wenn Landtagsbeschlüsse gefaßt wurden, so sollen sie gehandhabt werden, und wenn jetzt ein Landtagsbeschluss nach dem Antrage des Dr. Bleiweis gefaßt werden soll, so werden bei dessen Ausführung eine Menge von Cautelen nothwendig sein, der Landesauschuss wird davon Ausnahmen machen müssen; und hiemit öffnen Sie wieder allen möglichen Patronanzen Thür und Thor, was gewiß nur eine große Schädigung der Landesinteressen zur Folge haben wird.

Landeshauptmann:

Ich möchte nur bemerken, daß die Sprachenangelegenheit allerdings einmal in einer Landesauschuss-sitzung angeregt wurde, daß ich aber damals schon erwähnte, daß der Landesauschuss über Landtagsbeschlüsse nicht hinausgehen darf. Ich habe mich stets bestrebt, daß die Gleichberechtigung der Sprachen genau eingehalten werde. Auf slovenische Eingaben sind die Ausfertigungen in slovenischer Sprache geschehen; sind die Eingaben in deutscher Sprache eingelangt, so war auch die Ausfertigung deutsch. Es mag sein, daß hie und da ein gegenständlicher Fall sich ergab, der hat aber meine Zustimmung nicht für sich gehabt.

Abgeordneter Deschmann:

Ich wiederhole nur, daß ich in der betreffenden Landesauschuss-sitzung verlangt habe, der Herr Landeshauptmann möge jenen Beschluss des Landesauschusses stützen, indem er gegen einen gefaßten Landtagsbeschluss gerichtet ist, allein die Stützung des Landesauschussbeschlusses ist nicht erfolgt.

Poslanec dr. vitez Bleiweis:

Po izjavi gospoda poslanca Deschmanna še le razvidim, kako sem prav imel, da sem stavil ta predlog. Celo konfusijo, katero ste Vi g. Deschmann s tako živimi barvami opisovali, je naredila le Vaša stranka. Ko se je l. 1870. sklenilo, da se ima uradovati slovensko, se je tako uradovanje po lahko vpeljevalo in se je uradovalo brez zapreke do leta 1878. Ko ste Vi prišli na krmilo, se je zopet vse pre naredilo in se je pričelo pri knjigovodstvu uradovati nemško. Sklep prejšnjega deželnega zbora je pa popolnoma predrugačil uže udomačeno uradovanje, ker je v njem rečeno, da mora uradni jezik pri deželnem odboru biti nemški jezik in tako je pri vseh uradih ostalo do danes. Jaz Vas le, gospôda, opozarjam na to, kako se uraduje v bolnici. Z vsemi srenjami po

celej Kranjski uraduje se nemški, vsem se pošiljajo nemški protokoli, katere dobivajo v roke župani, srenjski odborniki, kateri ne razumejo besedice nemške. G. Deschmann pravi, kaj bo, ko bi se pri stavbenem uradu uradovalo slovensko. Gospôda, pri stavbenem uradu bi se lahko uradovalo slovensko, samo ko bi hoteli uradniki naučiti se slovenskega jezika. Pri mestnem magistratu v Ljubljani imamo dva inženirja, katera uradujeta večinoma slovensko, akoravno nista rojena Slovenca, nega Čeha. Po sedaj še veljavnim sklepom bi deželni odbor, oziroma tudi prisilna delalnica, ne smela z drugimi deželami uradovati slovensko, pa tudi nemško ne, ampak s Trstom talijansko, s Hrvatsko hrvatsko in z Ogersko ogersko, ker vse te dežele uradujejo z nami v svojem jeziku, samo mi tukaj morali bi z vsemi le nemško uradovati. To je tak *nonsens*, katerega nikakor ne moremo odobriti. Ko bi jaz ne bi stavil ta predlog, bi še zmirom veljal sklep od 1878. l., kateri prepušča vsim uradnikom amirati, kakor jim je drago. Tako pa ne sme dalje biti.

(Dobro! na levi — Dobro! links.)

Poslanec Murnik:

Jaz se moram v resnici čuditi, kako more g. Deschmann govoriti o sklepu deželnega odbora, katerega nikjer ni. Jaz trdim, da se g. Deschmann več tako dobro ne spominja te stvari, kakor se spominjam jaz; ker, ko bi se dobro spominjal, bi moral vedeti, da sem bil jaz edini v deželnem odboru tega mnenja, da z ozirom na zadnji sklep sl. deželnega zbora ni treba sl. deželnemu zboru zopet sklepati o tem, kako se mora v deželnem odboru uradovati. Vsi odborniki z g. Deschmannom vred so bili drugega mnenja, namreč deželni zbor je, mislim, l. 1878. naredil sklep o tej zadevi in le on more ta sklep pre narediti ali kaj drugega odločiti. G. deželnemu glavarju tedaj ni bilo nobenega sklepa sistirati. Jaz bom pa prečastitega g. Deschmanna opomnil še na neko sejo, v katerej sem jaz zarad neke rešitve, katero je napravil g. dr. Vošnjak — meni je žal, da ga ni tukaj, da bi to potrdil — trdil, da bi morala biti nemška, in g. dr. Vošnjak je na to odgovoril — g. Deschmann se bo vsaj na to prav dobro spominjal in morebiti tudi g. Detela — da bi se imelo to vprašanje vendar v deželni zbor spraviti, da bo deželni zbor konečno rešil, kako se mora uradovati. To sem le zarad tega omenil, ker vidim, da so g. poslanca Deschmanna trditve neosnovane. Omeniti moram tudi, da se mi res jako čudno zdí, kako g. poslanec Deschmann o knjigovodstvu in morebiti tudi o knjigah deželne blagajnice tako zaničljivo govori. Jaz bi g. poslanca Deschmanna prosil, da bi šel sam pogledati dotične knjige, katere so v takem redu, v kakoršnem morajo biti. Za knjige pri računovodstvu, kakor tudi pri blagajnici, veljajo določila, katerih se dotični uradniki morajo držati in če ta določila niso slavnemu zboru všeč, lahko drugi sklep napravi, ter izdá nova vodila in določila o zaračunovanji itd. G. Deschmann se tudi sklicuje na izraz „predplačilo“, kateri je nejasen in se ne vjema z besedo „posojilo“, tedaj tudi ne more v eno in isto rubriko zadevati. Jaz pa mislim, da to nič ne more škodovati, če bi prav namesto posojilo — Darlehen — stalo predplačilo — Vorschuss —, to prav nič ne more kvariti računov in to vsak človek razume, kateri zna brati, saj je

vpisano, zakaj se je katera svôta izdala in po tem se tudi lahko razsodi, ali zadeva posojilo ali predplačilo. Ako bi kateri drug poslanec o tem uradovanji tako govoril, kakor g. Deschmann, bi človek rekel, da je to slišal ali bil slabo o tej stvari podučen in da je tedaj hotel skozi okno govoriti, ali g. Deschmann ima vsaki dan priliko, da dotične urade pregleda in se prepriča, kako knjige in računi stojé. Gledé na to trdim, da ni opravičeno, kar je g. Deschmann tukaj govoril.

Abgeordneter Deschmann:

Ich bitte um's Wort zu einer factischen Berichtigung. Herr Murnik hat gleichsam die Richtigkeit meiner Angabe bezweifelt, daß der Landesauschuß irgend eine Änderung in der Amtirung vorgenommen hätte. Ich wiederhole nochmals, ich bedauere, daß der Verwaltungsausschuß sich nicht die Mühe genommen hat, Vorehebungen zu pflegen und von dem Landesauschuße selbst sich das betreffende Sitzungsprotokoll zu verschaffen. Es wurde ausdrücklich in der betreffenden Sitzung gesagt, deren Datum mir nicht genau erinnerlich ist, es war im vorigen Jahre, beiläufig nach Schluss des Landtages; es wurde damals gesagt, daß der von mir citirte Landtagsbeschluss nicht mehr bestehen kann, und daß zum früheren Landtagsbeschlusse, welcher seinerzeit über Antrag des Herrn Dr. Jarnik betreff der slovenischen Amtirung in den Landesämtern gefasst worden war, zurückzugreifen ist. Ich habe ausdrücklich erklärt, daß dies nicht in der Macht des Landesauschusses liegt, jedoch der Beschluss, trotzdem ich dessen Sistirung verlangt habe, ist gefasst worden.

Meine Herren Collegen im Landesauschuße werden mir nicht widersprechen, daß dem zu Folge Weisungen an die Landeskasse und an die Buchhaltung ergangen sind, daß sie mit dem Landesauschuße nur slovenisch zu amtiren haben, während nach dem früheren Landtagsbeschlusse die betreffende Amtirung in der deutschen Sprache vorgeschrieben war. Seit jener Zeit bekommen wir von der Landeskasse keine deutsche Zuschrift mehr, ebenso auch von der Landesbuchhaltung. Früher war immer der betreffende Bericht des Vorstandes der Landesbuchhaltung in deutscher Sprache abgefasset. Ich bedauere nur, daß ich nicht das betreffende Sitzungsprotokoll bei der Hand habe, woraus die Herren ersehen würden, daß der Landesauschuß aus eigener Macht jenen Landtagsbeschluss als ihn nicht bindend erklärt hat.

Poslanec Murnik:

Prosim besede za faktično popravo. Zadnje trditve častiti g. predgovornik ne bo nikoli dokazal, če bi se hotel še toliko truditi in dotične spise v blagajnici pregledati, kateri so ji od deželnega odbora došli, da mora odslej le slovensko uradovati. On trdi, da računovodstvo in deželna blagajnica od onega časa le v slovenskem jeziku deželnemu odboru poročata. Jaz ne bom zanikaval, da je res več slovenskih poročil prišlo od deželne blagajnice in računovodstva, ali, ker g. Deschmann zopet na g. računovodjo udriha, kateri, ne vem, kaj mu je naredil, da zmiraj o njem govori, moram reči, da ni res, kar se o računovodstvu trdi, jaz imam ravno tukaj neko poročilo dotičnega računovodje pod št. 6799 in pa še eno pod št. 6363 — ne bom gg. poslance mučil z branjem teh poročil —

ampak bi jih prosil, da jih pregledajo in se bodo prepričali, da so od konca do kraja nemška, še celo podpis je nemški. Če tedaj človek kaj takega trdi, se mora vendar poprej preskrbeti z dokazi, da ono, kar govori, utemelji. Ta trditev g. Deschmanna je pa popolnoma neutemeljena in iz tega se vidi, koliko je resnice v tem, kar se tukaj iz one (desne — rechte) strani o tej zadevi govori.

(Glasovi — Rufe: Konec debate.)

Abgeordneter Baron Apfaltrern:

Ich bitte um's Wort!

(Klici — Rufe: Konec, konec debate). Ja, ich bitte, es ist nicht gleichgiltig, ganz abgesehen von dem speziellen Falle, ob der Landesauschuß sich für ermächtigt halte, bestehende Landtagsbeschlüsse abzuändern, aufzuheben, oder in anderer Weise auszuführen, als beschlossen worden. Nachdem ein vollkommenes kontradictorisches Widerspruchs zwischen den beiden Herren Abgeordneten besteht, so erlaube ich mir den Antrag zu stellen, es solle das betreffende Sitzungsprotokoll des Landesauschusses beigelegt und zur Kenntnis des hohen Hauses gebracht werden, wessen Inhaltes es ist, ob der eine oder der andere der Herren Recht hat.

Die Consequenz, die sich daraus ergibt, ist einfach die, daß der Landesauschuß gehalten ist, Landtagsbeschlüsse auszuführen, aber nicht abzuändern oder aufzuheben.

Landeshauptmann:

Ich bitte um den Antrag.

Abgeordneter Baron Apfaltrern:

Mein Antrag ist ganz einfach der, das Protokoll in die Sitzung herzuschaffen.

Poslanec Kersnik:

Predlagam konec debate.

Poslanec Detela:

Jaz obžalujem, da dotičnega protokola tiste seje deželnega odbora ni tukaj, o kateri g. Deschmann trdi, da se je sklep deželnega zborna gledé uradnega jezika razveljavil. Jaz se takega sklepa nikakor ne spominjam in ravno tako ne vem, kdaj bi se bilo ukazalo blagajnici ali knjigovodstvu, da morajo izključljivo slovensko uradovati. Tedaj še enkrat trdim, da se jaz takega sklepa ne spominjam.

Gosp. Deschmann je danes obžaloval tudi cestne odbore, kakó da jih deželni odbor s slovensčino muči. Ker sem jaz referent deželnega odbora v cestnih zadevah, moram konstatirati, da se tistim cestnim odborom, o katerih se vé, da dotični načelniki slovensčine popolnoma ne razumijo, zmiraj nemško dopisuje; tako v Kočevje, Žužemperk in v Ribnico. Toliko v pojasnjenje gosp. Deschmannove trditve.

Landeshauptmann:

Ich muß mich dahin aussprechen, daß ich für die Vorlage des betreffenden Protokoll'es bin, weil dadurch der Gegenstand sich aufklärt. Ubrigens wird das

hohe Haus über den Antrag der Herren Abgeordneten Baron Apfaltrern zu entscheiden haben.

Wünscht noch Jemand der Herren zu sprechen? (Klici — Rufe: Konec debate.)

Nachdem dies nicht der Fall ist, erteile ich dem Herrn Berichterstatter das Schlusswort.

Poročevalec dr. Poklukar:

Skoraj bi se mi čudno zdelo, ako bi naš stari prijatelj Deschmann pri tej priliki molčal, toda da bo on to reč tako zagovarjal, kakor smo ravnokar slišali, temu se še bolj čudim. On vidi v tem, da se sklepi, kateri so brez vsake zapreke obstali in niso škodo prizadjali, če bi se ti sklepi zopet vpeljali, misli on, da bodo deželni uradi šli na nič. V zvezi s svojimi ugovori si je on predrznil viditi neko nevarnost, o kateri se je g. poslanec baron Apfaltrern izrazil, da bo celo nastala neka katastrofa za našo deželo. Ako se tedaj slovensčina vpelje, potem, moja gospôda, bo se tista katastrofa, o kateri g. baron Apfaltrern tako grozno govori, vresničila. V tem se zopet vidi, kako g. Deschmann in njegov tovariš cenita tisto ravnopravnost, na kateri stoje vsi narodi, ne samo slovenski. Gledé onega pretila, katero smo čuli iz ust g. barona Apfaltrerna, moram reči, da je tako govorjenje sumničenje deželnega odbora, oziroma vse večine zborna in finančnega odseka, v katerem so se dotična vprašanja obravnovala. Besede g. barona Apfaltrerna so tedaj v tej zadevi popolnoma neutemeljene, dokler nam g. baron Apfaltrern za svojo trditve ne vé navesti nobenega fakta. On je rekel, da so računski sklepi nejasni, pri tem je pa prezrl, da je finančni odsek ravno gledé tega slavni zbornici predložil sklep, v katerem se deželnemu odboru naroča, podajati jasnejše račune. Včeraj je pa govoril pri postavi o šolstvu in se je tako nevednega pokazal, da je sramota poslušati kaj takega v naši zbornici. (Dobroklici na levi — Dobrorufe linsk.)

Gospôda, malo bolj se podučite in potem ne bomo čuli takih izjav. (Dobroklici na levi — Dobrorufe linsk.) Kar se tiče same stvari, za katero gre, bi jaz lahko g. poslancu Deschmannu veliko navel, ali g. dr. vitez Bleiweis in g. Murnik sta mu rečno odgovorila. Pravda pa se je pričela gledé nekega sklepa, katerega je po trditvi g. Deschmanna storil deželni odbor; po trditvi g. Murnika pa tega sklepa ni in na to je predlagal g. baron Apfaltrern, naj se predloži dotični zapisnik, da se vidi, kako ta stvar stoji. To je gotovo opravičena zahteva, da se vidi, kaj je sklenjeno, samo mislim, da se, ko bi se tudi ti zapisniki stenografirali, ne bomo dobili iz njih nikakoršnega dokaza, da se je preklical ali spremenil sklep od 1878. l. Deželni odbor ni sklenil in ni imel pravice drugače skleniti, kakor je bilo sklenjeno omenjenega leta. Dotični sklep deželnega zborna se pa glasi (bere — liešt):

Der Landesausschuß wird beauftragt, die Amtirung bei allen ihm unterstehenden landschaftlichen Ämtern und namentlich die Buchführungen in allen Zweigen des landschaftlichen Dienstes in Bezug auf die Amtsprache derart einzurichten, daß hiebei ohne Verletzung des Prinzipes der Gleichberechtigung beider Landessprachen die Gleichförmigkeit in der Amtirung und das thümlichste Kostenersparnis erzielt wird. Die Normen hierüber hat

der Landesausschuß den landschaftlichen Ämtern und Beamten vorzuzeichnen.

Gospôda moja, ako bi bil deželni odbor, kateri je sklepal o izvršitvi tega naročila tudi v moji navzočnosti in g. Deschmann se spominja, da sem jaz protestiral zoper one sklepe na podlagi tega sklepa deželnega zborna, bi bil sedajni deželni odbor tako rekoč svojo dolžnost storil prav v smislu Vašega sklepa v deželne urade vpeljati slovensčino. Gosp. Deschmann ni imel tedaj nikakoršnega povoda zahtevati, da gosp. deželni glavar oni sklep deželnega odbora ustavi, katerega g. Murnik zanikava. Nasproti pa bi bila dolžnost poprejšnjega deželnega glavarja sistirati sklep, s katerem so se ponemčili naši deželni uradi, nikakor pa ni imel pravice naročiti, da ima vino- in sadjerejska šola na Slapu tudi v nemškem jeziku dopisovati. Ali je to ravnopravnost? (Dobroklici na levi — Dobrorufe linsk.) Ako bi deželni odbor, kar je g. Murnik zanikaval, na podlagi onega sklepa, tudi kaj sklepal, nimate Vi (proti desni obrnjen — gegen die rechte gewendet) ni besedice protestirati, ker bi bilo tako sklepanje v popolnem soglasji s tem, kar ste Vi sami sklenili. (Dobroklici na levi — Dobrorufe linsk.) Sicer pa o tej reči ne bom več govoril.

Abgeordneter Baron Apfaltrern:

Ich bitte um's Wort!

(Klici — Rufe: Sklep debate!) Ja ich bitte, ich bin persönlich angegriffen worden, und zu einer persönlichen Erwiderung muß mir das Wort erteilt werden. Der Herr Berichterstatter war so freundlich mir zu sagen, daß ich in der gestrigen Sitzung eine solche Unwissenheit an den Tag gelegt habe, daß es beinahe dem hiesigen Landtage zur Schande gereicht. Ich weiß nicht, ob ich ihn so richtig verstanden habe, ein Paar der Herren Kollegen haben mich in meiner Auffassung über die Äußerung des Herrn Berichterstatters bekräftigt. Nun ich maße mir keine außerordentlichen Kenntnisse an, jedoch ich glaube noch immer so weit zu sein, daß mir der Herr Berichterstatter über das, was ich rede, und über die Gründlichkeit desselben keine Belehrung zu erteilen braucht. Ich habe in der gestrigen Sitzung übrigens gar nichts gesprochen, was nicht über Aufforderung des Herrn Landeshauptmannes gesprochen wurde und über eine Interpellation des Herrn Abgeordneten Detela, und zum Schlusse der Sitzung habe ich in Betreff der Abstimmung über das vorgeschlagene Sparkassengesetz die namentliche Abstimmung begehrt. Meines Wissens habe ich in der gestrigen Sitzung sonst gar nichts gesprochen. Wenn ich übrigens in der Äußerung, welche ich als Antwort auf die Interpellation des Herrn Landeshauptmannes gegeben habe, eine solche Unwissenheit an den Tag gelegt habe, so ist das nicht Unwissenheit, sondern ein Irrthum. Ich weiß eine Menge von Dingen und hätte eine Menge sagen können, aber ich will es nicht, um nicht die Interessen des Landes zu schädigen durch Darlegung von Dingen, welche zur näheren Erweisung dessen, was ich gesagt habe, hätten dienen können, welche aber, wie gesagt, dem Lande nur schaden würden. Es war meinerseits dies eine Haltung, welche eine treue Erfüllung meiner Pflicht war, aber es braucht mir deswegen nicht Unwissenheit vorgeworfen zu werden.

Wenn die Herren mehr hören wollen, so werden Sie mehr hören.

Poročevalec dr. Poklukar:

Prosim g. deželni glavar, da tudi meni še dovolite nekoliko besed.

Jaz moram res nekoliko g. predgovornika izgovarjati, da slovenščino tako slabo ume. Jaz sem konstatiral, da gosp. baron Apfaltrern ni z nobenim činom dokazal one katastrofe, katero on vidi v zraku dodavši temu, da na našega knjigovodjo zaporedoma navaljuje očitanja, ne da bi navedel fakta in da mu ni čisto nič nekorektnega dokazal. Kar sem nameraval odločno zavrniti in čemur so se tudi v Vaši bližini nekateri čudili. To pa zadeva včeranjno obravnavo šolske postave, v kateri se je g. baron Apfaltrern oglašil in je govoril, da se je sprejela 10% šolska priklada, zato da bi se s tem ljubljansko prebivalstvo slepilo, da ne plačuje več, kot do sedaj na direktni davek, pa je tudi dvomil, da bi vlada potrdila novi davek na žganje. Jaz mislim, da bi bili g. baronu Apfaltrernu lahko njegovi sosedji iz finančnega odseka povedali, da se je 10% zato sklenilo, ker se pri deželni zakladu, na katerega spadajo vsi drugi stroški normalno-šolskega zaklada, lahko pokrijejo vsi izdajki z drugimi neposrednimi davki. Kar se tiče žganja, bi ga bili tudi njegovi sosedje iz finančnega odseka lahko podučili, da je taka postava potrjena na Štajerskem in Solnogradskem. Njegov govor ni imel tedaj nobenega utemeljenja in vse, o čemer je tako mogočno govoril, je popolnoma neutemeljeno.

Abgeordneter Deschmann:

Ich bitte zu einer factischen Berichtigung um's Wort!

Ich werde mich ganz sachlich halten und sicherlich wird der Herr, den es betrifft, dagegen nichts einzuwenden haben. Herr Abgeordneter Poklukar hat sich nur auf den Landtagsbeschluss vom October 1878 berufen, welchen er allerdings seinem Wortlaute nach vorgelesen hat, allein er hat vergessen, dass der Landesaussschuss in seinem Rechenschaftsberichte vom Jahre 1880 die Ausführung jenes Beschlusses dem hohen Landtage bekannt gegeben hat, und bei der betreffenden Absolvierung des Rechenschaftsberichtes wurde dieselbe vom hohen Hause genehmigend zur Kenntnis genommen, daher auch jene Verfügungen des Landesaussschusses als Beschlüsse des Landtages aufzufassen sind, wie es z. B. bezüglich des Statutes der Lichtenthurn'schen Stiftung der Fall gewesen ist, wo ebenfalls der Landesaussschuss eine Vereinbarung getroffen und dieselbe die Genehmigung des hohen Hauses erhalten hat.

Also, ich bemerke nur, dass die Beschlüsse des hohen Landtages, welche bezüglich jener Parthie des Rechenschaftsberichtes gefasst worden sind, für diesen Fall insbesondere als massgebend im Auge zu behalten waren.

Poročevalec dr. Poklukar:

Ako je gosp. Deschmann skušal zmuzniti se pri teh postranskih vratih, se mu vendar ni posrečilo, če namreč pravi, da se je tako uradovanje v deželni zboru z odobrenjem na znanje jemalo, toda tedaj trdim, da je med odobrenjem in sklepom vendar nekoliko razločka, ker sklep, o katerem se tukaj govori, je sklep deželnega zbora. Kar se pa tiče odobrenja takega uradovanja, trdim z ravno tisto pravico, kakor g. Deschmann, da bi bil deželni odbor na podlagi

ravno tega sklepa imel dolžnost drugače sklepati in ako bi bil sedanji deželni odbor na podlagi zadnjega sklepa deželnega zbora v urade vpejal slovenščino in v svojem poročilu bi bil rekel: mi smo tako naredili in prosimo slavni deželni zbor, da to odobri, bi se bilo to tudi pravilno zgodilo. Ali ravno Vi, gospoda, (proti desni — gegen die rechte) ste v svojem času krivično sklepali v deželni odbor, proti čemur sem jaz protestiral, kakor zapisniki kažejo.

Deželni glavar:

Zdaj bomo glasovali. Upravni odsek ima dva predloga. Prosim gosp. poročevalca, da jih prebere.

Poročevalec dr. Poklukar:

(Bere 1. in 2. predlog upravnega odseka, katera obveljata — Sieht den 1. und 2. Antrag des Verwaltungsausschusses, welche angenommen werden.)

Deželni glavar:

Zdaj imamo še tretji predlog g. barona Apfaltrerna, kateri se glasi, naj se zapisnik o neki deželno-odborni seji predloži.

Želi kdo o tem predlogu govoriti?

(Nihče se ne oglasi — Niemand meldet sich.)

Želi morebiti besedo g. poročevalec?

Poročevalec dr. Poklukar:

Jaz sem se že izrekel o tej zadevi, da namreč želji g. Deschmanna in g. barona Apfaltrerna prav lahko predsedstvo ustreže in mislim, da ni treba gledé tega posebnega sklepa. Jaz sem tedaj proti temu predlogu.

Deželni glavar:

Prosim tedaj gospode, kateri so zadovoljni s predlogom g. barona Apfaltrerna, naj blagovolijo se vzdigniti.

(Obvelja — Angenommen.)

6. Ustna poročila finančnega odseka o prošnji:

a) občin Bled in Gorje gledé podpore za nastavljenje zdravnika v Bledu;

6. Mündliche Berichte des Finanzausschusses über die Petitionen:

a) der Gemeinden Beldes und Obergörjach um Subvention zur Bestallung eines diplomirten Arztes in Beldes;

(Predsedstvo prevzame deželne glavarja namestnik Grasselli — den Vorsitz übernimmt der Landeshauptmann-Stellvertreter Grasselli.)

Poročevalec dr. Mosché:**Slavni deželni zbor!**

Občini Bled in Gorje prosili ste za podporo 600 gld., da bi s tem zneskom povišali plačo diplomiranega zdravnika in na tak način tudi dobili zdravnika.

Dotična peticija izročena je bila v IV. seji peticijskemu odboru, kateri je sklenil odstopiti jo finančnemu odseku z nasvetom, da bi se dovolila podpora v znesku 400 gld., in je podpiral svoj predlog, da iz Gorenjskih pokrajin itak malo prošelj za podpore prihaja in da je treba od strani dežele kaj storiti za povzdigo Bleških toplic, da se uvrste med tako imenovane „Kurorte“, kar se pa utegne doseči le, ako se nastavi na Bledu diplomiran zdravnik.

Ta peticija je bila izročena v X. seji finančnemu odseku. Taisti jo je pretresoval in sklenil staviti predlog:

Slavni deželni zbor naj sklene:

Deželni odbor se pooblasti, na prošnjo občin Bled in Gorje za povzdigo Bleda v vrsto zdravnišč (Kurort) tedaj privoliti podporo 300 gld. enkrat za vselej, ako občina Bled dokaže, da je sicer vse drugo potrebno v ta namen ukrenila.

Poslanec grof Thurn:

Prosim besede.

Bled je danes bi rekel *Tusculum* Kranjske dežele, ker že narava je posebno bogato obdarovala Bledski kraj. Mi nahajamo tam prijetno jezero, plininski zrak, vodé, katere imajo mineralno moč v sebi, krasno okolico — pa vendar, gospóda moja, se Bleške toplice ne zamorejo na tisto stališče razvoja dvigniti, na katerem nahajamo toplice sosednjih dežel, postavim na Štajerskem ali na Koroškem. Kaj je vzrok tega? Uzrok tega je, ker Bleškim toplicam tisti dohodki primanjkujejo, katere imajo sosednje toplice. Druge toplice pobirajo takó imenovano „Kurtage“. Te kurtakse odrajtuje vsak obiskovalec toplic, kateri nekaj časa v toplicah biva. Takó se nabere s časom veliko denarja, se nabere „Kurfond“, iz katerega se topliški stroški, postavim remuneracija za zdravnika i. t. d. pokrivajo. Bleška srenja je 600 gld. votirala za nastavljenje zdravnika — za to svóto se pa diplomiran zdravnik ni oglasil. Bleška srenja je že z naklado obložena in v to svrho ne more več porabiti.

Visoka vlada do sedaj Bleški srenji pobiranje kurtakse ni privolila in sicer poglavitno iz tega uzroka ne, ker Bleška srenja nima svojega stalnega diplomiranega zdravnika.

Viele Fremde nehmen den Aufenthalt in Beldes aus dem Grunde nicht, weil der Badeort keinen eigenen Arzt unterhält. Dies Fremden Hand bringt aber Geld in's Land. Es liegt sicherlich im Interesse des Landes, also auch im Interesse der Landesvertretung, den Fremdenbesuch im Lande möglichst zu heben. Der Badeort Beldes ist während der Sommersaison der Mittelpunkt des geselligen Lebens; dort concentriren sich die Fremden. Durch Bewilligung einer Subvention wird indirekt der Fremdenbesuch im Lande gefördert. Ich beehre mich daher den Antrag des Finanzausschusses auf Gewährung einer Subvention wärmstens zu befürworten.

Den Herrn Landeschef aber bitte ich, dem Badeorte Beldes die vollste Aufmerksamkeit zuwenden und competenten Orts dahin wirken zu wollen, daß der Badeort Beldes ehemöglichst zum Kurort erklärt und demnach die Einhebung der Kurtage bewilligt werde.

Nur auf diese Weise läßt sich der Aufschwung des Badeortes erzielen.

Poslanec Kersnik:

Prosim besede! Jaz si bom usojal nekoliko proti temu predlogu izpregovoriti, čeravno nimam veliko nade, da bi se moja misel sprejela. Meni se usiluje namreč formalni pomislek, da mi tukaj občini Bled in Gorje nekaj popolnoma družega dovoljujemo, nego ti občini prosite. Ta prošnja za podporo za nastavljenje zdravnika na Bledu se mi zdí, da je vtisnjena le kot neka stafaža in da se iz nje ne razvidi prav, kaj se namerava. Predlog, katerega je sklenil finančni odsek in katerega gosp. poročevalec zagovarja, je takó nejasen, da ga saj jaz ne razumim, ter bi želel, da se mi pojasní, kje in kakó bote občini Bled in Gorje dokazale, da ste storile vse, da se povzdigne Bled v vrsto kopelišč in „da ste vse drugo potrebno v ta namen ukrenili“. Poleg tega se mi pa tudi vidi, da se s takim sklepom napravlja nevarna luknja ali saj luknjica v deželni žep, ter bode občina za občino to luknjo vedno bolj razširjevala, da nam je koncem ne bo mogoče zakrpati ali zamašiti. Tudi se mi vidi, da Bled in Gorje niste navezani na to, da bi le s pomočjo teh 300 gld. dosegli to, kar jima hoče gosp. poročevalec s svojim predlogom naložiti. Ako bi se posamezni grajščaki in drugi gospodje posestniki v imenovanih občinah s primernim požrtvovanjem lotili tega vprašanja, da bi se Bled uvrstil med kopelišča, potem bi ne bilo treba sklepati tukaj o tej prošnji. Jaz predlagam:

Slavni deželni zbor naj sklene:

Preko prošnje občin Bled in Gorje se prestopi na dnevni red.

Landespräsident Baron Winkler:

Ich will nur erklären, daß ich dem vom Herrn Landeshauptmanne ausgesprochenen Wunsche, daß der Badeort Beldes wo möglich zu einem Kurorte erhoben werde, meinerseits die kräftigste Unterstützung werde angezeihen lassen.

Poslanec dr. vitez Bleiweis:

Jaz gotovo želim Bledu vse dobro, ali če je, kakor je razvidno iz prošnje, tem 300 gld. le ta namen, da bi se tam postavil zdravnik, kateremu bi se plača odmerila na letnih 1200 gld., bi se jaz moral proti temu izreči zarad tega, ker v celej deželi od primarija doli do zadnjega okrajnega zdravnika in ranocelnika nima nobeden plače 1200 gld. Če bi gospodje, ki se za to stvar zanimajo, razglasili razpis na vseučelišči v Pragi ali na Dunaji, bi našli tam med zdravniki gotovo možá, kateri bi tudi za 900 gld. prav rad prišel na Bled. Tako se je oglasil za zdravnika za ravno razpisano službo v Starem trgu pri Ložu jako spreten in vesten zdravnik, a plača mu bo le 800 gld.; oglasil se je za to službo še neki drugi mladi nadarjen doktor iz Prage. Razvidno je iz tega,

da plača 800 — 900 gld. za zdravnika v Bledu zadostuje, samo da se mu zagotavlja redno plačo.

Tudi to je treba v poštev jemati, da imajo zdravniki v takih krajih, kjer so zdravilišča, precej zaslužka o poletnih mesecih, a tudi po zimi mu ne bode manjkalo opravila in zaslužka, toraj mu bode plača 800 ali 900 gld., popolnoma zadostovala. Ako se podpora dovoli Blejski občini, bi jaz nasvetoval, da se odloči za druge namene, ne pa za to, da bi se plača zdravniku z 1200 gld. ustanovila; kakor sem slišal, hočejo v ta namen tudi ondotni lastniki vil in grajščaki kaj žrtvovati, naj bi se za povzdigo Bleda zgodilo še v bolj obilnejši meri.

Abgeordneter Graf Thurn:

Einer der Herren Vorredner hat gemeint, die Honoratioren, welche sich in Beldes aufhalten, sollen ausgiebiger beitragen zur Hebung des Ortes. Dies, meine Herren, geschieht, ich weise nur darauf hin, was voriges Jahr anlässlich des Allerh. Besuches Seiner Majestät der Fall war; da haben die Honoratioren von Beldes mehrere 100 fl. beigetragen zur Herstellung der Straße von Lees nach Beldes. Ich verweise auch auf die Herstellung der Gürtelstraße, die um den See führt. Aus welchen Mitteln ist diese angelegt worden? Es waren wieder die Honoratioren, welche dieselbe zu Stande brachten. Andererseits hat der Herr Abgeordnete Dr. Ritter v. Bleinweis bemerkt, es wäre die Entlohnung von 1000 bis 1200 fl. für den bezüglichen Arzt zu hoch berechnet. Dieser Ansicht kann ich ihm nicht zustimmen. Man kann allerdings einen Anfänger als Arzt um 5 oder 600 fl. aquiriren, aber durchaus nicht einen perfectiven Arzt, den eben ein Badeort bedarf.

Poslanec Kersnik:

Jaz nisem rekel, da so honoracije do sedaj premalo storile v take namene, ampak sem le rekel, da bi želel, naj bi se lotile s primerno požrtvovalnostjo — mit angemessener Opferwilligkeit — tega vprašanja. To je pa nekaj popolnoma drugega, nego je razumil g. deželni glavar.

Deželnega glavarja namestnik Grasselli:

Želi še kdo besedo?

(Nihče se ne oglasi — Niemand meldet sich.)

Prosim tedaj g. poročevalca za sklepno besedo.

Poročevalec dr. Mosché:

Slavni deželni zbor je z veliko radodarnostjo že velike svôte v razne dobrotvorne namene potrošil. Jaz kot načelnik finančnega odseka sem imel priliko viditi, kakó se je denar trošil v razne namene. Gorenjski kraji nas niso nadlegovali v tej zadevi niti v tem letu, niti v predzadnjem letu, odkar imam čast biti tukaj poslanec. Bled, najlepši kraj Kranjske dežele, nas še ni niti z jedno prošnjo za podporo nadlegoval. Letos pa pride občina Bled in prosi za malo podporo, da bi se mogla uvrstiti v vrsto kopališč, in zdaj se na enkrat pravi, da ta podpora ni potrebna, ker so tam bogataši, kateri bi lahko s primernim požrtvovalnjem v to svrhu pripomogli Bledu i. t. d. Jaz se na

to ne bom oziral, kajti g. deželni glavar je o tem že dostatno govoril, samo zadostiti hočem radovednosti častitega g. poslanca Kersnika, kateri pravi, da mu je predlog finančnega odseka nejasen. Dotični predlog se pa glasi tako-le: (Bere dotični predlog — Sieht den betreffenden Antrag.) Da se kako mesto uvrsti med kurorte, med zdravilišča ali kopališča, je potrebno, da to dovoli visoka vlada, in vlada določi pogoje, pod katerimi se kakemu kraju ta dobrota podeli. Občina Bleška je že mnogokaj storila, da bi ta namen dosegla, pa to se ji še ni posrečilo, ampak reklo se ji je zmiraj: „Tam je vse dobro, imate prav dober zrak, vaš kraj je lep, in vse vam narava daje, le enega nimate, a to je, zdravnik „Kurarzt“, katerega potrebujete“. Če se je tedaj Bleška občina vladi nasproti izkazala, da je vse predpisane ji pogoje izpolnila, in ako ji jedini pogoj, to je zdravnik manjka, ji bo vendar deželni odbor teh 300 gld., za katere bo pooblaščen, gotovo izplačal. Jaz mislim, da predlog finančnega odseka ni nejasen, da je popolnoma jasen, in ga še enkrat prav gorko priporočam slavnemu deželnemu zboru.

Deželnega glavarja namestnik Grasselli:

Najpoprej bomo glasovali o predlogu poslanca g. Kersnika, kateri se glasi: (bere dotični predlog — liest den betreffenden Antrag). Prosim tiste gospode, kateri se strinjajo s tem predlogom, naj blagovolijo vstati.

(Ne obvelja — Wird abgelehnt.)

Zdaj pa prosim tiste gospode, kateri se strinjajo s poprej prebranim predlogom finančnega odseka, naj blagovolijo vstati.

(Obvelja — Angenommen.)

- b) Podpornega društva filozofov na Dunajskem vseučilišči za podporo.
- b) Des Philosophen-Unterstützungsvereines an der Wiener Universität um Subvention.

Poročevalec Kersnik:

Čast mi je poročati o treh prošnjah, katere so došle finančnemu odseku in veseli me, da imam priliko s temi prošnjami zavrniti trditve g. načelnika finančnega odseka gledé radodarnosti tega odseka. Predlogi odsekovi na te tri prošnje bodo najbolje ilustrirali resnico njegove trditve, da je finančni odsek s posebno radodarnostjo trošil denar, kajti jaz sem v neprijetnem položaji predlagati, da se vse te tri prošnje odbijejo. Prva prošnja je prošnja podpornega društva filozofov na Dunajskem vseučilišči za podporo. (Poslanec dr. Mosché: Ali je to na Kranjskem?) To društvo je dokazalo, da samo dva študenta iz Kranjske podpira in iz letnega poročila je razvidno, da podpora znaša posrednje okoli 12 gld. za vsacega na leto. To je pač minimalna svóta in finančni odsek predlaga:

Slavni deželni zbor naj sklene:

Prošnja podpornega društva filozofov na Dunaji se ne usliši.

(Obvelja — Angenommen.)

- c) Franja Vilharja gledé podpore za izdavanje svojih glasbotvorov.
- c) Des Franz Vilhar um Subvention bezuhs Herausgabe seiner Compositionen.

Poročevalec Krsnik :

Franjo Serafin Vilhar, skladatelj v Karlovcu na Hrvatskem prosi podporo za izdavanje svojih glasbotvorov. Ker prosilec ni dokazal niti svojega ubožstva, niti povedal, kaj namerava priobčevati s pomočjo naprosene podpore, sklenil je finančni odsek, ker se mu ni ozirati na prošnje s tako splošnimi izjavami, predlagati :

Slavni deželni zbor naj sklene :

Prošnja skladatelja Frana Vilharja v podporo za izdavanje njegovih skladb se ne usliši.

(Obvelja — Angenommen.)

- d) Ribiškega društva v Ljubljani gledé podpore.
- d) Des Fischereivereines in Laibach um Unterstützung.

Poročevalec Krsnik :

Ribiško društvo v Ljubljani prosi subvencije, da napravi izgledni zavod za riborejo na Studenci. Dežela je že prepustila temu društvu ribnik in je pristopila istemu kot ustanovnik ter je lansko leto dovolila že 30 gld. subvencije. Vrh tega pa ima to društvo dobiti 50 gld. od deželnega odbora, ki je bil za to pooblaščen, za novo zalego rakov, zlasti v Ljubljani in Iški v času, ko bodo te vode razkužene.

Finančni odsek je mislil, da je gledé tega društva vendar deželni zbor že mnogo storil, in ker pa tudi imenovano društvo gledé uspeha svojega delovanja ničesar ne dokazuje in ničesar v svojej prošnji ne omenja, iz katerega bi se uvidel uspeh podpore, predlaga finančni odsek :

Slavni deželni zbor naj sklene :

Kranjskega ribiškega društva prošnja za subvencijo se ne usliši.

Abgeordneter Faber :

Wir wissen, daß seit einiger Zeit her unsere Fischwässer entvölkert worden sind, und zwar theilweise durch Dynamitpatronen, meistens in den Grenzgewässern, und dann durch die Fischotter. Unsere Fischerei im Lande ist ziemlich ausgedehnt, wir haben, wenn wir das Flächenmaß wüßten, eine bedeutende Fläche von Fischwässern, aber diese sind durch die Krebsseuche ziemlich herabgekommen, und die Edelfische in Folge von Dynamitpatronen, welche sie vernichtet haben und durch die Fischotter, selten geworden. Die Fischereivereine entstehen in mehreren Ländern und fördern die Fischerei wesentlich. Auch hier in Krain hat sich der Fischereiverein die Aufgabe gestellt, die Fischerei wieder zu beleben. Es ist anfänglich natürlich die Spur seiner Vereinsthätigkeit nicht überall zu sehen, aber wenn der Fischereiverein

hier im Lande so wirken wird, wie anderswo, so sind wir sicher, daß sich auch hier die Erfolge bald zeigen werden. Der Fischereiverein ohne Unterstützung, ohne Mittel, wird nicht viel wirken können, also er bedarf hiefür der Mittel, um damit die Anstalten, die bei einer Fischerei nothwendig sind, zu beschaffen. Die rationelle Fischerei ist nothwendig zur Hebung der Volkswirthschaft. Die Fischerei hat vor Jahren gewiß eine bessere Pflege gefunden, als jetzt in letzter Zeit und es sind eben jetzt Gesetze in's Leben gerufen worden, welche sie schützen und gewiß auch zu einem Fortschritt bringen werden. Ich erlaube mir nun, abgehend vom Beschlusse des Finanzausschusses, welcher gegen die Gewährung dieser Bitte gerichtet ist, folgenden Antrag zu stellen :

Der hohe Landtag wolle beschließen :

Dem Fischereiverein in Krain wird ein Unterstützungsbeitrag von 30 fl. aus dem Landesfonde gewährt. (Se podpira — Wird unterstützt.)

Deželnega glavarja namestnik Grasselli :

Želi še kdo govoriti o tem predmetu?

(Niče se ne oglasi — Niemand meldet sich.)

Prosim g. poročevalca za sklepno besedo.

Poročevalec Krsnik :

Jaz nikakor ne tajim koristi ribiškega društva, ako se ono loti resnobnega dela; ali ono od tega svojega dela v svojej vlogi ničesar ni dokazalo in to je glavno, na kar treba ozir jemati in v poštev vzeti pri dovolitvi podpore. Jaz mislim, da darovatelj, kateri podpore daje, ima tudi pravico zahtevati, da mu se poroča, kaj se je storilo s podporo. Če nič drugega, saj kurtoazija to zahteva, katere pa kranjsko ribiško društvo ni kazalo nasproti deželnemu zboru v svoji tukajšnji prošnji. Zarad tega ostajam v imenu finančnega odseka pri svojem predlogu.

Deželnega glavarja namestnik Grasselli :

Najpoprej bomo glasovali o predlogu gosp. poslanca Fabra, kateri se glasi: (bere dotični predlog — ließt den betreffenden Antrag).

Prosim tiste gospode, kateri se strinjajo s tem predlogom, naj blagovolijo vstati.

(Ne obvelja — Wird abgelehnt.)

Prosim zdaj tiste gospode, kateri se strinjajo s predlogom gosp. poročevalca, oziroma finančnega odseka, naj blagovolijo vstati.

(Obvelja — Angenommen.)

- e) Marije Lušin, vdove deželnega ingrossista, gledé odpravnice miloščine ali odgojnin njenima otrokoma.
- e) der Maria Lušin, landschaftliche Ingrossistenwitwe, um Abfertigung respective um Erziehungsbeiträge für ihre beiden Kinder.

Poročevalec Murnik :

Slavni zbor!

V IX. seji dne 29. septembra l. 1882. je slavni zbor sledeče sklenil (bere — ließt): Der hohe Landtag hat nachträglich genehmiget, daß der Jungrossisten-Witwe Maria Lušin unter der Voraussetzung, daß sie sich unter dessen nicht wieder verehelicht, eine Gnadengabe jährlicher 120 fl. und jedem der beiden Kinder derselben je eine Gnadengabe jährlicher 15 fl. vom 1. Jänner 1882 angefangen bewilliget wurde.

Maria Lušin, vdova bivšega računskega ingrosista Janeza Lušina se je obrnila s prošnjo do slavnega deželnega zbora, naj bi ji enkrat za vselej odpravilno miloščino v letnem znesku 120 gld. izplačal, ker se misli v teku tega meseca omožiti. Ona se sklicuje v svojej prošnji na *precedens*, katerega je slavni deželni zbor l. 1871. napravil. Finančni odsek je bil na podlagi razlogov, v prošnji navedenih, mnenja, da bi bilo prav, če se vgodi tej prošnji in gledé na to predlaga:

Slavni deželni zbor naj sklene:

Mariji Lušin, vdovi bivšega računskega ingrosista Janeza Lušina, dovoli se iz deželnega zaklada enkrat za vselej odpravilna miloščina v znesku 120 gld. S 1. novembrom l. 1884. pa se ustavi izplačevanje ji s sklepom deželnega zbora dne 29. septembra 1882. l. dovoljene letne miloščine v znesku 120 gld.

(Obvelja — Angenommen.)

- f) Šolskega odbora obrtnej nadaljevalnej šoli v Ljubljani gledé podpore.
- f) Des Schulausschusses der gewerblichen Fortbildungsschule in Laibach um Subvention.

Poročevalec Murnik :

V VI. seji izročila se je prošnja šolskega odbora obrtnej nadaljevalnej šoli v Ljubljani, v kateri prosi letne podpore, finančnemu odseku v pretres in poročanje. Iz te prošnje je razvidno, da je ta nadaljevalna šola v zvezi z višo realko in da je provzročevala do sedaj 2880 gld. stroškov, kateri so se pokrili z državno subvencijo letnih 2000 gld., s podporo ljubljanskega mesta 500 gld., s cesarja Franc Josipa ustanovo 380 gld. Po ukazih visokega c. kr. ministerstva za uk in bogočastje dne 24. feb. 1883., št. 3674., in dne 5. aprila 1883., št. 6495., ima se z letom 1884/85. obrtna nadaljevalna šola preustrojiti in razširiti tako, da bodo mogla prevzeti vse rokodelske učence. To bode provzročilo več stroškov in šolski odbor se zarad tega obrača do slavnega deželnega zbora s prošnjo, da bi dovolil 300 gld. letne podpore od l. 1884/85. naprej. Finančni odsek je prepričan, da se res z dosedanjo podporo za to šolo ne more shajati in da je treba šolskemu odboru za pokritje stroškov te obrtne šole gledati na to, da iz deželnega zaklada nekoliko podpore dobi. A ker bode šolski odbor tudi pri trgovinski in obrtni zbornici in najbrž tudi pri Kranjski hranilnici, do katere se je z enako prošnjo obrnil, nekoliko podpore dobil, je

finančni odsek mnenja, da bi zdaj 200 gld. zadostovalo. Gledé na to predlaga:

Slavni deželni zbor naj sklene:

Šolskemu odboru obrtnej nadaljevalnej šoli v Ljubljani dovoli se za leto 1885. 200 gld. podpore, katera se bode izplačala iz zneska za obrtne šole sklenjenega.

(Predsedstvo prevzame zopet deželni glavar — den Vorsitz übernimmt wieder der Landeshauptmann.)

Deželni glavar :

K temu predlogu se je g. poslanec Grasselli za besedo oglašil.

Poslanec Grasselli :

Obžalujem, da častiti finančni odsek, kakor ravno čujem iz predloženega sklepa, ki ga je gosp. poročevalec visokej zbornici naznanil, obžalujem pravim, da finančni odsek ni ustregel prošnji odbora nadaljevalne obrtne šole v Ljubljani. Odbor je v svoji prošnji natanko navel in na drobno naštel, da prilogi, ki so mu dohajali, niso končno zadostovali za pokritje deficita, kateri je preliminiran ravno na tistih 300 gld., za katere odbor prosi, da se privolijo iz deželnega fonda.

Gospóda moja, to šolo obiskujejo večinoma učenci, kateri s kmetov pridejo v Ljubljano. To je moči dokazati iz učnih pogodeb, katere se sklepajo pri mestnem magistratu in iz poročila o številu učencev na obrtnej šoli. Odbor, kateremu je vsled minister-ske naredbe, ki je izšla lanskega leta, naložena skrb za ekonomično poslovanje na tej šoli, le to želi, da bi se rešil zadrege, v katero mora priti, če mu visoka zbornica ne privoli tistega zneska, za katerega je prosil. Državni prilog iznaša 2000 gld., mestna občina priloga blizu 600 gld., deželni zaklad pa do sedaj ni dajal nobene podpore, ker je le iz neke ustanove samo za učne pripomočke in učila po deželnem odboru nekoliko denarja dano bilo na razpolaganje. Prošnja šolskega odbora, naj bi visoki deželni zbor tudi iz deželnega zaklada z malo podporo prišel tej šoli na pomoč, je utemeljena uže s tem, kar sem poprej rekel, da namreč večina učencev, ki to šolo obiskujejo za boljše in vspešnejše napredovanje v obrtnih strokah, prihaja z dežele. Zaradi tega prosim, da bi se spremenil predlog finančnega odseka, in se usojam nasvetovati, naj bi se za to obrtno šolo dovolilo iz deželnega zaklada, kakor prosi odbor, 300 gld.

(Se podpira — Wird unterstützt.)

Poročevalec Murnik :

Slavni zbor!

Jaz za svojo osebo nimam proti predlogu gosp. predgovornika, ali kot poročevalec finančnega odseka moram omeniti, da v tej prošnji ni dokazano, koliko bode prav za prav ta obrtna nadaljevalna šola potrebovala. Naznačeno je seveda natančno v prošnji, koliko je do sedaj veljala, namreč 2880 gld. V prošnji pa omenja šolski odbor, da se je obrnil do trgovinske zbornice v Ljubljani in do kranjske hranilnice in ker je znano finančnemu odseku, da bo šolski odbor od

strani trgovinske in obrtne zbornice dobil podpore 100 gld., bo potem lahko izhajal, posebno, kakor se odsek nadja, ako mu tudi kranjska hranilnica nekoliko podpore dovoli. Zarad tega sem jaz mnenja, da se za letos ostane pri tem predlogu, prihodnje leto pa, ako bi šolski odbor še ne izhajal, se lahko drugače ukrene.

Deželni glavar:

Predlog finančnega odseka glasi se na 200 gld., g. poslanec Grasselli pa predlaga 300 gld. Najpoprej se bo glasovalo o predlogu g. poslanca Grasselli-ja. Prosim tiste gospode, kateri se strinjajo s tem predlogom, naj blagovolijo se vzdigniti.

(Obvelja — Angenommen.)

Odpade tedaj potreba glasovati o predlogu finančnega odseka.

g) Karoline Selak v Žireh gledé osnovanja ščipkarske šole.

g) Der Karoline Selak in Sairach um Er-richtung eines Spitzenflöppelfurses.

Poročevalec Murnik:

Slavni zbor!

Karolina Selak, učiteljica ščipkarij v Žireh, prosi za osnovanje ščipkarske šole čez zimo 1884/85 podpora v znesku 80 gld. Prosilka se je že večkrat obrnila do slavnega deželnega zbora za podporo, katera ji je bila tudi dovoljena vedno v znesku 80 gld. V svoji novi prošnji, katero je predložila zboru, navaja, da ima zimsko šolo, katero obiskuje 200 učenk, katerim mora včasih tudi hrano dajati in to ji je pa le takrat mogoče, ako ji slavni deželni zbor podporo dovoli.

Finančni odsek pripoznava korist te šole za tamošnji kraj in predlaga:

Slavni deželni zbor naj sklene:

Karolini Selak, učiteljici klekljanja čipek v Žireh dovoli se iz deželnega zaklada za 1885. l. 80 gld. podpore, katera se ima izplačati iz za obrtne šole dovoljenega zneska brž, ko dokaže, da je bila šola tudi leta 1884/85. obiskovana.

(Obvelja — Angenommen.)

h) Gregorja Vizjaka v Ljubljani gledé miloščine.

h) Des Gregor Wiffiat in Raibach um Guedengabe.

Poročevalec Murnik:

Gregor Vizjak v Ljubljani obrnil se je s prošnjo do deželnega zbora, da bi mu dovolil začasno miloščino ali pa, da bi se mu dala kaka hiralnična ustanova. Finančni odsek je bil mnenja, da ta prošnja ni na pravo adresu prišla, ampak da bi se mogla izročiti deželnemu odboru, kateri ima vsled lanskega leta sklenjenega štatuta pravico hiralnične ustanove od-

dajati. Gledé na to predlaga finančni odsek. Prošnja Gregorja Vizjaka iz Ljubljane izroči se deželnemu odboru v rešitev.

(Obvelja — Angenommen.)

i) Občine Britof, da bi se hiralniški stroški v znesku 130 gld. 50 kr. za Uršo Šober prevzeli na deželni zaklad.

i) Der Gemeinde Britof um Übernahme der Siechenhausverpflegskosten per 130 fl. 50 fr. für Ursula Šober auf den Landesfond.

h) Občine Dol, da bi se hiralniški stroški v znesku 128 gld. 10 kr. za Marijo Pezdir prevzeli na deželni zaklad.

k) Der Gemeinde Lustthal um Übernahme der Siechenhausverpflegskosten per 128 fl. 10 fr. für Maria Pezdir auf den Landesfond.

Poslanec dr. Moseh:

Prosim, da bi se ta dva predmeta pod i) in h) iz današnjega dnevnega reda odstavila zato, ker v finančnem odseku nismo še imeli prilike sklepati o teh točkah.

(Pritrjuje se — Zustimmung.)

7. Ustno poročilo upravnega odseka o §. 3., marg. št. 10., 11., 12., 15., 16., 17. letnega poročila.

7. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über §. 3, Marg. Nr. 10, 11, 12, 15, 16, 17 des Rechnungsjahresberichts.

Poročevalec dr. Papež:

Slavni deželni zbor!

Gledé marg. št. 10. §. 3. letnega poročila mi je omeniti, da se tiče podpore v znesku 200 gld., katera je bila podeljena za kmetijsko razstavo v Krškem in katera je bila dobro vporabljena, ker je kmetijska razstava imela lep uspeh in je sploh koristno delovala na razvoj kmetijstva. Upravni odsek tedaj predlaga, da se ta točka letnega poročila vzame na znanje.

(Obvelja — Angenommen.)

O marg. št. 11. in 12. paragrafa 3. letnega poročila vsojam se omeniti, da je dan danes faktučni položaj ta, da je visoka vlada pri svojem preklicu gledé prometa s trtnimi sajenkami ostala in gledé ameriških trt, da li so vstrajne nasproti trtni uši, so strokovnjaki v protislovji med seboj. Za sedaj

tedaj ne ostane družega, kakor da se poročilo deželnega odbora o teh dveh točkah vzame na znanje.

(Obvelja — Angenommen.)

Gledé 15. in 16. marg. št. „premije za pokončanje vider in za pobite zveri“ pradlaga upravni odsek tudi, da se vzamejo na znanje.

(Obvelja — Angenommen.)

Gledé 17. marg. št. „postava o pogozdovanji Krasa“ odpade predlog, ker je dotična postava v letošnjem zasedanji sklenjena.

8. Ustno poročilo upravnega odseka o cestni stavbi Žir-Spodnji Logatec in o treh dotičnih prošnjah (k prilogi 46.).

8. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses betreffend den Straßenbau Saurach-Unterloitsch und über die drei bezüglichen Petitionen (zur Beilage 46).

Poročevalec dr. Samec:

Slavni zbor se je že lani pečal s prošnjo občin Dolenji Logatec, Rovte in Žir gledé naprave cestne zveze iz Žir v Dolenji Logatec, oziroma cestne zveze od Vrhnike z novo projektirano cesto. Deželni zbor je naložil deželnemu odboru, da vprašanje gledé te ceste pretrese in po svojih zvedencih poizveduje, kateri načrt bi bil pripravnejši in v gospodarskem obziru ugodnejši. Deželni odbor je to v istini po svojih zvedencih ukrenil in iz poročila, katero ima slavna gospóda že več dni v rokah, je razvidno, da je mogoče izpeljati cesto iz Logatca na Žir po dveh alternativah, namreč Logatec-Rovte-Žir, po Loški ali pa Račevi dolini. Ako vzamemo vse stroške, tudi za ročna dela in vožnje, bi cestna zveza od Dolenjega Logatca do Žira utegnila stati okoli 166.000 gld. Letošnje leto so došle 4 prošnje o tej cestni zadevi in sicer 3 se potegujejo za alternativo Rovte-Sovra-Žiri, 1 pa, katera je podpisana od nekoliko posestnikov iz Žirov za cesto po Račevi. Deželni odbor je smatral to zadevo za tako važno, da je ni hotel sam presoditi, da ni hotel prednosti dati niti eni niti drugi nameravanih črt, ampak je stavil svoje nasvete, katere najdete na koncu poročila priloge 46. in sicer v 5. številkah. Tudi upravni odsek je uvaževal imenitnosti in važnost teh cest, pa mu tudi ni iz oči pustil imenitnosti podatkov, kateri so razvidni iz poročila dotičnih izvedencev. Posebno se je oziral na to, da bi omenjena cesta služila samo 3781 prebivalcem, kateri prebivajo v 610 hišah in na to okolnost, da bi ta cesta, katera bi služila v primeri s celo deželo zares malemu številu duš, zahtevala ogromno svoto 166.000 gld. Upravni odsek je nasvete deželnega odbora nekoliko spremenil zaradi tega, ker se mu ni primerno zdelo, da bi deželni zaklad že naprej dajal podporo v znesku 2000 gld. za napravo ceste, dokler se sploh še zgradba ceste zagotovila ni in dokler se še dotični cestni odbori niso natanko izrekli in dokler se sploh ne ve, koliko bodo prizadete občine stroškov

prevzele za napravo in vzdrževanje ceste. Razložek med nasveti upravnega odseka in med onimi deželnega odbora je jako majhen. Upravni odsek želi samo, da bi se ta podpora, katero hoče deželni odbor naravnost izplačati, omejila na gotove pogoje. Upravni odsek je tudi te misli, da je gledé tega tudi potrebno vprašati cestni odbor Idrijski in Logaški in da ti odbori v dogovor stopijo z dotičnimi občinami, katere bi imele skrbeti za zgradbo dotičnih cestnih prog in za njihovo vzdrževanje. Samo, če bo to vse enkrat dognano, se bo pooblastil deželni odbor, da iz dotičnega fonda za cestne stavbe nakaže 2000 gld. in da dovoli cestnim odborom pobiranje posebnih priklad, katere bi se morale plodonosno naložiti dotle, da se nabere kapital, iz katerega bi se začela določena cesta graditi.

Jaz si bom usojal nasvete upravnega odseka prečitati, o katerih prosim, da se gospodje izrekó.

(Bere — Sieht):

Slavni deželni zbor naj sklene:

I. Slavni deželni zbor naroči naj iz svoje srede voljenemu odboru 3 udov, da si s pomočjo zastopnikov vseh vdeležencev, potem okrajno-cestnih odborov Logatec in Idrija, dalje referenta deželnega odbora v cestnih zadevah in deželnega inženirja eventualno tudi dogovorno s politično gospósko preskrbi z ogle-dom na lici mesta vse potrebne informacije gledé cestnih črt Sovra in Račevo in da pove potem svoje mnenje deželnemu odboru v posebnem poročilu. Deželni odbor pa ima potem na podlagi tega poročila, ter z ozirom na tehnične, ekonomične in na razmere prometa projektiranih cestnih črt staviti v prihodnjem deželno-zbornem zasedanji svoje nasvete gledé izpeljave onega načrta, ki se mu boljši zdí.

II. Deželni odbor se pooblastí, da v slučaju, ako se zastran sklada in zastran alternative Logatec-Rovte-Sovra-Žir in Logatec-Rovte, Račevo-Žir doseže sporazumljenje mej cestnima odboroma Logaškim in Idrijskim in tudi med vdeleženi občinami, dovoli deželno podporo v znesku 2000 gld. na korist dotičnemu cestnemu fondu, in da dovoli tudi imenovanim cestnima okrajema priklade za dotični sklad. Dohodki iz teh priklad se ne smejo porabiti za druge cestne potrebe, ampak se morajo obrestonosno naložiti do-tle, da se začne graditi namerovana cesta.

III. Deželnemu odboru se naroča, da dožene vse v tem obziru potrebne poizvedbe in o tem v prihodnjem zasedanji deželnega zbora poroča.

IV. Deželnemu odboru se naroča, ako se sporazumljenje doseže, in ako se izpolnijo vsi postavni pogoji, da o uvrstitvi namerovane ceste Dolenji Logatec-Rovte-Žir, predloži deželnemu zboru v prihodnjem zasedanji postavni načrt.

Deželni glavar:

Otvorjam generalno debato.

Želi kdo govoriti?

(Nihče se ne oglasi — Niemand meldet sich.)

Preidemo na specialno debato.

Prosim gosp. poročevalca, da bere posamezne predloge.

Poročevalec dr. Samec:

(Bere I., II., III. in IV. predlog upravnega odseka, kateri obveljajo brez razgovora — Vjest den I., II., III. und IV. Antrag des Verwaltungsausschusses, welche ohne Debatte angenommen werden.)

Predlagam, da bi se še danes volil odsek 3 udov gledé pregledovanja cestnih črt Sora in Račevo iz sredine deželnega zbora.

Landeshauptmann:

Auf Grundlage des letztgefaßten Beschlusses beantragt der Herr Berichterstatter noch heute zur Wahl dreier Mitglieder in das Comité zu schreiben. Wenn kein Widerspruch erfolgt, so werde ich die Wahl am Schlusse der Sitzung vornehmen.

Poročevalec dr. Samec:

Omeniti imam še, da so z dotičnim sklepom tudi rešene štiri prošnje v zadevi ceste Logatec-Zire.

9. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnjah v cestnih zadevah:

a) občine Motnik.

9. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über Petitionen in Straßenangelegenheiten:

a) der Gemeinde Möttnif.

Poročevalec dr. Samec:

Županstvo Motniško prosi podpore zaradi poprave vozne poti, ki iz Motnika v Zajasovnik, Trojane in dalje pelje. Občina Motnik pravi, da se pot od Motničanov samo le za spravljenje lesa in drv iz gozdov potrebuje, za kaj drugega se ista redko ali nikoli ne rabi, od kar gre državna cesta čez vas Zajasovnik. Posestniki iz okolice Trojana do Zagorja pa bi radi imeli prikrajšano pot čez Strmec, ker zamudijo okrog po dve uri, ako morajo od Trojan po državni cesti v Motnik. Cesta se je dosle le za silo popravljala, tako da je komaj zadostovala ob dobrem vremenu. Občina Motnik ima samo omenjeno cesto vzdržavati. Ker bi pa temeljita poprava veljala več tisuč goldinarjev, ni sami občini Motnik brez vsake podpore mogoče, skupaj spraviti cele svôte. Zaradi tega se je ona obrnila do slavnega zbora s prošnjo za denarno pomoč. Upravni odsek je uvaževal razloge v tej prošnji navedene, ali na razpolaganje mu niso bili nikakoršni prevdarki troškov, nikak načrt. Zatorej predlaga:

Slavni deželni zbor naj sklene:

Prošnja občine Motnik se odstopi deželnemu odboru v pretres in rešitev.

(Obvelja — Angenommen.)

b) Občine Podkraj.

b) Der Gemeinde Podkraj.

Poročevalec dr. Papež:

Slavni zbor!

Upravnemu odseku je bila izročena prošnja županstva v Podkrajú gledé preložitve državne ceste čez Hrušico v Repnji dolini. Prosilci zahtevajo, da bi se državna cesta, katera pelje skozi Hruševski gozd na Ajdovščino in Gorico preložila v Repnji dolini, ker je zelo nevarna in strma. Jaz sem iz gotovega vira poizvedel, da je že poprejšna prošnja, katero so prosilci izročili lanskega leta, v evidenci in da se povspešuje dotična obravnava pri visoki vladi, zato upravni odsek predlaga:

Naj se ta prošnja odstopi visoki e. kr. vladi.

Poslanec Lavrenčič:

Meni bi se sicer ne bilo treba oglasiti pri tej prošnji, ker je ta stvar e. kr. vladi že znana in tudi zdaj odsek namerava izročiti to prošnjo vladi. V priporočilo te prošnje naj le omenim, da mi je popolnoma znana potreba v teh krajih na Klancu in v Hrušicah. Ti kraji so senčnati in v zimskem času, ko začne že zgodaj v jeseni sneg, je velik mráz in tako imajo tam po pol leta vedno sneg; celo v poletnem času se ne more po tej cesti in do sedaj se je prav malo na to cesto oziralo, čeravno se je zmiraj na to mislilo, kako bi se ta cesta enkrat preložila. Ker je ta cesta zelo ozka, je vzrok, da se je močno ogibljejo vozniki in morajo veliko daljavo napraviti, kajti morajo čez Postojno, Razdrto in Vipavo; k večemu kak prazen voz se pelje po tej cesti.

Jaz toplo priporočam visoki e. kr. deželni vladi, da gleda na to, da se ta klanec preloži.

Deželni glavar:

Želi še kdo govoriti?

(Nihče se ne oglasi — Niemand meldet sich.)

Glasovati imamo le o odsekovem predlogu.

Prosim tedaj tiste gospode, kateri se strinjajo z odsekovim predlogom, naj blagovolijo obsedeti.

(Obvelja — Angenommen.)

c) Občine Radence in Stari trg.

c) Der Gemeinde Radence und Stari trg.

Berichterstatter Faber:

Höher Landtag!

Dem Verwaltungsausschusse sind zwei Gesuche zugekommen, u. zw. das Erste von der Gemeinde Radence um Veranlassung der Verlängerung der Bezirksstraße von Bölland-Kulpa bis Radence, und von den Gemeinden Altenmarkt, Ceprah, Brh und Weinitz aber ein Gesuch um Abweisung des Gesuches der Radenicer wegen dieser Straße.

Die Gemeinde Radence bringt in dieser Bitte vor, dass sie in einer solchen Lage ist, dass sie ihre Forderungen vom Felde nicht auf die Bezirksstraße bringen kann, nachdem keine praktikable Verbindungsstraße hergestellt ist. Sie bittet, dass man sie also doch berücksichtigen solle, nachdem die dortigen Insassen so lange Zeit kaum

in der Lage sind, ihr Holz zu ihren Behausungen zu bringen. Die Gemeinde hat jedoch weder einen Plan noch einen Kostenanschlag, wie sie die Verbindung herzustellen gedenkt, vorgelegt. Die Bitte geht auch dahin, daß man die Bezirksstraße verlängern möchte, sie soll also von Pölland ausgehend über Radence gegen Blaževice führen. Die Gemeinden von Altenmarkt, Čepelah, Vr̄h und Weinitz dagegen bemerken, daß sie diese Straßenstrecken durchaus nicht benötigten, da sie seitwärts gelegen sind, und sagen, daß diese Straßen nur für Holzkäufer und für die dortigen Bretterfägen zu benötigen wären. Obschon sie die betreffenden Straßen nicht benötigten, bemerken sie doch, daß wohl an der Straße von Pölland bis Weinitz Correcturen angebracht werden sollen, weil das Terrain dort bergig und die Straße überdies schmal ist. Der Verwaltungsausschuß hat in Erwägung der von der Gemeinde Radence vorgebrachten Bitte sich dahin entschlossen, daß die Gemeinde Radence früher die Straße traciren lassen und dann nochmals das Operat vorlegen solle, damit man weiß, um was es sich handelt, um, wenn es nothwendig ist, sie zu unterstützen oder nicht; die anderen Gemeinden aber sollen sich an den Bezirksstraßen-Ausschuß von Černembl wenden, damit die Correcturen an der Bezirksstraße bewerkstelligt werden. Der Verwaltungsausschuß hat sich dahin geeinigt und stellt daher folgenden Antrag:

„Der hohe Landtag wolle beschließen:

Das Gesuch der Gemeinde Radence, sowie auch jenes der Gemeinden Altenmarkt, Čepelah, Vr̄h und Weinitz wird dem Landesauschusse zur Prüfung und Erledigung zugewiesen.“

Poslanec dr. Poklukar:

Le kratko opazko bi naredil, da ste tukaj dve prošnji in da je druga proti drugi obrnjena in da ne gre drugače, kakor obe ob enem rešiti. Rešiti se drugače ne dado ti prošnji, zato jih je tudi upravni odsek ob enem rešil.

Landeshauptmann:

Ich bitte die Herren, welche mit dem Antrage des Verwaltungsausschusses einverstanden sind, sitzen zu bleiben.

(Obvelja — Angenommen.)

d) Občine Novomesto.

d) Der Gemeinde Rudolfswerth.

Poročevalec dr. Samec:

Slavni zbor!

Občine Novo mesto, Šent Peter in Bela cerkev so se obrnile do slavnega zbora s prošnjo, da bi jim dovolil deželno podporo 5000 gld. za preložitev ceste med Novim mestom in Krškim in sicer med Mačkovcem in Otočicami. V svoji prošnji navajajo, da deželni odbor sili na priprave za preložitev okrajne ceste od srednje vasi proti Blatniku. Pravijo pa, da je reguliranje okrajne ceste med Novim mestom in Krškim, oziroma preložitev Klanca med Mačkovcem in Otočicami, veliko bolj nujna zadeva, kakor reguliranje okrajne ceste od Srednjevasi proti Blatniku, ker gre po poslednjem

cesti le malo voz in gre večinoma promet po okrajni cesti Rudolfovo-Krško, katera bi postala z rečeno preložitvijo skoro popolnoma ravna. Navajajo tudi, da je načrt za to cesto dodelan že l. 1866. in od deželnega odbora potrjen. Cela stvar pa, pravijo, da je zopet zaspala, in kakor sodi županstvo v Rudolfovo, leži ta stvar pri cestnem odboru Novomeškem. Tudi se je v ta namen, kakor se namreč piše v prošnji, že enkrat pobirala piklada. Ali to se pa ne more presoditi iz prošnje, je li se je ta piklada pobirala za kake druge namene in je li je plodonosno nalozena pri kakem denarnem zavodu. Cela potreščina za preložitev bi iznašala okoli 11.000 gld., dežela bi imela pripomoči s zneskom 5000 gld. Cela stvar se upravnemu odseku ni videla popolnoma jasna, posebno pa se mu je čudno zdelo, da dotični cestni odbor ni dal glasú od sebe. Iz tega vzroka predlaga upravni odsek:

Slavni deželni zbor naj sklene:

Prošnja občin Novomesto, Sv. Peter in Bela cerkev za deželno podporo za preložitev okrajne ceste med Mačkovcem in Otočicami oziroma Sv. Petrom in Belo cerkvijo se odstopi deželnemu odboru, kateri ima o tej zadevi vršiti poizvedbe, zaslišati tudi cestni odbor Novomeški in o rezultatu teh poizvedeb poročati v prihodnjem zasedanji deželnega zbora.

(Obvelja — Angenommen.)

10. Ustno poročilo posebnega odseka za mestni statut v občinskem statutu mesta Ljubljane.

10. Mündlicher Bericht des Specialausschusses für das Statut der Stadt Laibach über das Gemeindestatut für Laibach.

Poročevalec Svetec:

Slavni deželni zbor!

Statut za Ljubljansko mesto, namreč občinski red in občinski volilni red, predložil se je še le 26. septembra t. l. s peticijo mestnega zastopa slavnemu deželnemu zboru in to samo v slovenskem tekstu. Zatorej je bilo treba preskrbeti najpoprej tudi še nemški tekst in potem oba teksta dati natisniti, predno je bilo mogoče ta predmet vzeti v pretresovanje v odseku, ki je bil za to izvoljen.

Tako se je obravnavanje zakasnilo, da je bila prva odsekova seja še le 4. in druga 8. t. m. Pri teh dveh obravnavah, pri katerih se je dogotovilo samo prvih 5 paragrafov občinskega reda, pa se je pokazalo, da tako obširne postave, pri kateri je mnogo popravil potreba in kjer so rešiti tudi velevažna načelna vprašanja, ni mogoče več v tem zasedanji niti v odseku, kolikor manj pa v zbornici dodelati, zlasti pri toliki obilici drugega dela, s katerim so že vse moči slavnega zbora do vrha obložene.

Odseku torej ni preostajalo drugega, kakor svoje delo za zdaj pretrgati in skleniti, naj se predloženi in natisnjeni mestni statut, kakor tudi predelanih prvih 5 paragrafov izroči deželnemu odboru, da bi do prihodnjega zasedanja dogovorno z visoko c. kr.

deželno vlado pripravil postavni načrt in ga precej od začetka predložil slavnemu deželnemu zboru.

Odsek za mestni statut torej nasvetuje:

Slavni deželni zbor naj sklene:

Peticija mestnega zastopa Ljubljanskega za pre-naredbo mestnega statuta s prilogo vred, kakor je zdaj po nemško in slovensko natisnjena pod 1/. ter po odseku predelanih prvih 5 paragrafov pod 2/. odstop-ljuje se deželnemu odboru z nalogom, da naj za pri-hodnje zasedanje dogovorno z visoko c. kr. deželno vlado pripravi postavni načrt od tega statuta, ter ga precej od začetka deželnemu zboru predloži.

(Obvelja — Angenommen.)

11. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji občine Št. Ožbold za razdelitev v dve samostojni občini.

11. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über die Petition der Gemeinde St. Oswald um Theilung in zwei selbstständige Gemeinden.

Poročevalec Svetec:

Slavni deželni zbor!

Občina sv. Ožbolta v Brdskem okraju je podala prošnjo, da bi deželni zbor naredil postavo, po kateri bi se ta občina razdelila v dve občini.

Upravni odsek, kateremu je bila ta prošnja v pretres izročena, za zdaj z ozirom na to, da se ima v kratkem, najbrže že v prihodnjem zasedanju, predelavati sedanji občinski zakon; z ozirom na to, da morebiti po premembi sedanjega občinskega zakona odpadejo ravno tiste težave, zaradi katerih prosilci želé razdelitve, namreč prevelika oddaljenost posameznih krajev od županovega sedeža, ne more za zdaj svetovati, da bi se ta prošnja *in merito* reševala, ampak da naj se prosilcem ravno to naznani, da se bo skoraj preminjal sedanji občinski zakon in da naj oni potem, če v teh premembah ne bodo našli polajšila, svojo prošnjo ponové.

Nasvet upravnega odseka se torej glasi:

Slavni deželni zbor naj sklene:

Prošnja občine sv. Ožbolta vrača se prosilcem s tem, da se na njo zdaj, ko se ima v kratkem pre-narejati sedanji občinski zakon, ne more ozirati, ki se bo pa lahko ponovila potem, ko bi po novih pre-membah njihovim težavam ne bilo pomagano.

Poslanec Lavrenčič:

Ker se ravno govori o ločitvi občin, mi je zdaj na misel prišel lanski sklep zaradi ločitve občine Vrhpoljske od Vipavske in se je v ta namen postava izdelala in Najvišji sankciji predložila. Meni se jako čudno zdí, da gledé tega še ni nič storjenega, naj bi se saj poizvedelo in odločno reklo, kaj je s tem sklepom deželnega zboru.

Deželni predsednik baron Winkler:

V odgovor g. predgovorniku moram omeniti, da je dotična stvar predložena visokemu ministerstvu, od katerega do sedaj nisem dobil odgovora, morebiti zaradi tega ne, ker visoko ministerstvo namerava, kakor se zdí, to zadevo meritorično rešiti s tem, da predloži nov občinski red v posvetovanje v prihodnjem zasedanju visokega deželnega zboru. Odgovora pa, kakor sem rekel, nisem še dobil.

Deželni glavar:

Želi še kdo govoriti?

(Nihče se ne oglasi — Niemand meldet sich.)

Prosim tiste gospode, kateri se strinjajo s pred-logom upravnega odseka, naj blagovolijo obsedeti.

(Obvelja — Angenommen.)

12. Ustno poročilo finančnega odseka o §. 8., marg. št. 27., 28., 29. letnega poročila.

12. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über den §. 8, Marg. Nr. 27, 28, 29 des Rechenschaftsberichtes.

Poročevalec Šuklje:

Poročati mi je najpoprej o marg. št. 27. §. 8. letnega poročila. Šolska občina Litijska je namreč svoje dni dobila posojilo 1500 gld. Lansko leto se je dovolil tej občini novi obrok, da poplača to posojilo in sicer je bil prvi obrok odmerjen na 1. januarija 1885. Deželni odbor je to dotični šolski občini na znanje dal in jaz tedaj predlagam:

Slavni deželni zbor naj sklene: marg. št. 27. §. 8. letnega poročila se vzame na znanje.

(Obvelja — Angenommen.)

Marg. št. 28. istega paragrafa zadeva neki dolg, katerega je imela občina Podkrajnska normalno-šolskemu zakladu plačati. Dotična občina je bila dolžna 200 gld. in lansko leto je bilo sklenjeno v seji 11. oktobra, naj se tej občini odpiše ta dolžna svôta 200 gld. in sicer v podporo za dotično šolsko zgradbo. Deželni odbor je to šolski občini Podkrajnski naznanil in jaz predlagam v imenu finančnega odseka:

Slavni zbor naj marg. št. 28. §. 8. letnega po-ročila vzame na znanje.

(Obvelja — Angenommen.)

Marg. št. 29. istega paragrafa se ozira na dolg šolske občine Radeške. Ta občina je bila dolžna 3000 gld. in je ta dolg povrnila v treh obrokih, namreč: 1. januarija 1883. l. znesek 1500 gld., 27. septembra 1883. l. znesek 1000 gld. in 7. decembra 1883. l. ostalih 500 gld. Da je tedaj dotična svôta vrnena deželi, o tem so tudi izročeni vsi potrebni do-kazi in jaz tedaj predlagam:

Slavni deželni zbor naj sklene: marg. št. 29. §. 8. letnega poročila se vzame na znanje.

(Obvelja — Angenommen.)

13. Volitev jednega namestnika v deželni odbor iz vrste velikih posestnikov.

13. Wahl eines Ersatzmannes in den Landesauschuß aus der Curie des großen Grundbesitzes.

Deželni glavar:

Sedaj pridemo k dotičnim volitvam in sicer 1. enega namestnika v deželni odbor iz vrste velikih posestnikov in 2. treh udov v odsek za pregledovanje cestnih načrtov Zora - Račevo.

Ich bitte die Herren der Curie des Großgrundbesitzes ihre Stimmen für die Wahl eines Ersatzmannes in den Landesauschuß abzugeben.

(Se zgodi — Geschicht.)

Zu Verificatoren beehre ich mich zu ernennen die Herren Abgeordneten Dr. Papež und Luckmann.

(Po končanem skrutiniji — Nach beendetem Scrutinium.)

Ich ersuche, das Resultat der Wahl eines Landesauschußersatzmannes bekannt zu geben.

Abgeordneter Luckmann:

Ich bitte, Herr Landeshauptmann!

Es wurden 8 Stimmzettel abgegeben. Es entfielen 7 Stimmen auf Herrn Abgeordneten Baron Taufferer und eine Stimme auf den Abgeordneten Luckmann.

Seja se konča ob 15. minuti čez 1. uro popoldne. — Schluß der Sitzung 1 Uhr 15 Minuten Nachmittag.

Landeshauptmann:

Es erscheint somit der Herr Abgeordnete Beno Baron Taufferer als Ersatzmann in den Landesauschuß gewählt.

Wir schreiten somit zur Wahl 3 Mitglieder in das Comité behufs Untersuchung der Strafe Zora-Račevo. Zu Verificatoren ernenne ich die Herren Dr. Sterbenec und Ritter v. Gutmannsthal.

(Po končanem skrutiniji — Nach beendetem Scrutinium.)

Poslanec dr. Sterbenec:

Oddanih je bilo 27 listkov, od teh so dobili gg. dr. Samec 27, Faber 27, Lavrenčič 25 glasov in Kersnik 2 glasa.

Deželni glavar:

Konstatiram, da so v ta odsek izvoljeni gg. dr. Samec, Faber in Lavrenčič.

Prihodnja seja bo jutri ob 9. uri zjutraj z dovoljenjem slavnega zborna s sledečim dnevnim redom: (Glej prihodnjo sejo — Siehe nächste Sitzung.)

Finančni odsek zboruje koj zdaj po seji in upravni odsek tudi zdaj koj; der Finanzauschuß versammelt sich jetzt gleich nach der öffentlichen Sitzung, ebenso auch der Verwaltungsauschuß zu einer Berathung.

Ich schließe die Sitzung.